

Bruselj, 17.9.2020
COM(2020) 564 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Ocena nacionalnih energetske in podnebne načrtov na ravni EU
Spodbujanje zelenega prehoda in okrevanja gospodarstva s celostnim energetske in
podnebne načrtovanjem**

1. VLOGA CELOVITIH NACIONALNIH ENERGETSKIH IN PODNEBNIH NAČRTOV PRI DOSEGANJU CILJEV ZA LETO 2030 TER PRISPEVANJU K OKREVANJU IN ODPORNOSTI

V tem sporočilu je predstavljena na ravni EU izvedena ocena 27 nacionalnih energetske in podnebne načrtov (v nadaljnjem besedilu: NEPN ali načrti), ki so jih države članice predložile v skladu z uredbo EU o upravljanju¹, glede na vse razsežnosti energetske unije ter ob upoštevanju evropskega zelenega dogovora² in okrevanja po COVID-19.

Ta ocena je podana ob koncu obsežnega procesa priprav in usklajevanja na nacionalni ravni ter stalnega dialoga med državami članicami, Komisijo in drugimi institucijami EU. Države članice so že od leta 2018 pripravljale NEPN, ki so jih morale predložiti do 31. decembra 2019. Komisija je junija 2019 pregledala osnutke načrtov³ in zagotovila individualne povratne informacije državam članicam⁴, te pa so upoštevale večino priporočil. Vse države članice so zdaj predstavile svoje končne načrte⁵, ki vsebujejo celovito vizijo energetskega in podnebne prehoda za naslednje desetletje. To je bil postopek, kot ga še ni bilo, saj so o načrtih potekale obširne razprave z deležniki, civilno družbo in državljani, da bi se zagotovili občutek soodgovornosti za načrte in široka javna podpora⁶. Tudi Svet je ob različnih priložnostih razpravljal o pripravi načrtov.

Teh 27 načrtov zagotavlja pregled nad pristopom držav članic v prvi fazi njihovega prehoda v podnebno nevtralnost in smerjo, ki jo želijo ubrati v obdobju 2021–2030 na petih področjih: razogljičenje, energijska učinkovitost, energetska varnost, notranji trg energije, raziskave in inovacije ter konkurenčnost. Načrte bodo dopolnjevale dolgoročne strategije držav članic za razogljičenje⁷.

Ocena kaže, kako bi Evropa ob polnem izvajanju teh načrtov presegla trenutni cilj glede zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2030, kar bi pomenilo odskočno desko za večje ambicije, ki jih je Komisija predlagala v sporočilu z naslovom „Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030: Vlaganje v podnebno nevtralno prihodnost v korist naših državljanov“, ki ga vzporedno sprejema na podlagi priložene ocene učinka.

Kot kaže ocena učinka, načrti zagotavljajo tudi trdno osnovo za realistično in odgovorno pot do višjega cilja glede zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2030, če se na vseh ravneh sprejmejo dodatni ukrepi, da se zagotovi nadaljnji zagon in zapolnijo preostale vrzeli, ter če se v celoti izkoristijo priložnosti za zeleno okrevanje.

---

¹ Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov.

² COM(2019) 640 final.

³ COM(2019) 285 final.

⁴ Priporočila Komisije z dne 18. junija 2019 o osnutku celovitega nacionalnega energetskega in podnebne načrta vsake posamezne države članice za obdobje 2021–2030, C(2019) 4401 do C(2019) 4428.

⁵ Irska je zaprosila za razmislek o svoji nameri, da svoj načrt in raven ambicij posodobi v bližnji prihodnosti.

⁶ Več držav članic je organiziralo lokalne, regionalne in področne delavnice za razprave o vsebini njihovih končnih NEPN z deležniki (socialnimi partnerji, civilno družbo, izobraževalnimi ustanovami, lokalnimi ustanovami in okoljskimi NVO).

⁷ Člen 15 uredbe o upravljanju: države članice jih morajo predložiti do 1. januarja 2020.

V oceni so upoštevane razmere zaradi okrevanja po COVID-19. NEPN so tako politično orodje kot naložbeni načrt, ki podjetjem in vlagateljem zagotavlja v prihodnost usmerjen okvir. So trdna osnova, na kateri države članice oblikujejo svoje strategije zelenega okrevanja in odpornosti ter uresničujejo širše cilje evropskega zelenega dogovora, od čistega in krožnega gospodarstva do prizadevanja za ničelno onesnaževanje. V tem sporočilu je poudarjeno, kako je mogoče sredstva iz svežnja EU za okrevanje in odpornost uporabiti za podporo naložb in reform, opredeljenih v nacionalnih načrtih⁸, zlasti z naložbami v energijsko učinkovitost, prenavo stavb, uporabo energije iz obnovljivih virov, trajnostno mobilnostjo, posodobitvijo elektroenergetskih omrežij in povečanjem inovacij na ključnih tehnoloških področjih, kot so obnovljivi vodik in baterije.

To sporočilo je prvi korak v postopku, ki bo zajemal tudi druge faze. Komisija bo oktobra skupaj s poročilom o stanju energetske unije objavila podrobno oceno vsakega posameznega načrta, vključno s smernicami za posamezno državo članico za nadaljnji napredek držav članic pri izvajanju načrtov. To bo dragocen prispevek za države članice, na katerega se bodo lahko oprle pri pripravi nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost ter vodenju naložbenega načrta za projekte, povezane z zelenim dogovorom, ki zagotavljajo delovna mesta ter imajo hkrati pozitiven vpliv na podnebje in okolje. Ta poročila bo Komisija uporabila tudi pri oceni načrtov za okrevanje in odpornost. Države članice morajo tudi zagotoviti, da so njihovi načrti za pravični prehod (ki jih je treba predložiti v okviru Sklada za pravični prehod) skladni z NEPN.

Skozi celotni postopek bo Komisija nadaljevala dialog z državami članicami, da bi tako podpirala celovito izvajanje načrtov in pripravo njihovih posodobitev, načrtovano za leto 2023, ter zagotovila, da bodo ostali kompas za vodenje nacionalnega napredka k doseganju ambicioznih energetskih in podnebnih ciljev leta 2030 in pozneje. Pri usklajevanju z državami članicami bodo zajeti tudi zunanji vidiki NEPN, njihovo izvajanje pa bo podpirala energijska in podnebna diplomacija.

2. OCENA KONČNIH NEPN: KAJ JE BILO URESNIČENO TER KAKO LAHKO PODPIRAJO OKREVANJE IN ODPORNOST?

2.1 Ocena delov NEPN, ki obravnavajo energijo iz obnovljivih virov, energijsko učinkovitost in zmanjšanje toplogrednih plinov

2.1.1 Energija iz obnovljivih virov v EU

Ocena NEPN kaže, da bi lahko delež energije iz obnovljivih virov z obstoječimi in načrtovanimi ukrepi v letu 2030 na ravni Unije znašal od 33,1 % do 33,7 % ter **tako presegel cilj vsaj 32-odstotnega deleža v letu 2030** in obnovljive vire postavil v ospredje doseganja ciljev, določenih v sporočilu o krepitvi evropskih podnebnih ciljev do leta 2030.

---

⁸ Glede na navedbe Mednarodne agencije za energijo bi lahko načrt za trajnostno obnovo k svetovni gospodarski rasti vsako leto prispeval 1,1 odstotne točke. Učinek na zaposlenost bi bil precejšen, saj bi se s tem na letni ravni v naslednjih treh letih ohranilo ali ustvarilo približno devet milijonov delovnih mest (poročilo Mednarodne agencije za energijo z naslovom World Energy Outlook Special Report on Sustainable Recovery (posebno poročilo o energetski prihodnosti v zvezi s trajnostno obnovo)).

To bi temeljilo na nenehnem razmeroma pozitivnem razvoju. Analiza podatkov Eurostata za leto 2018 in napovedi pričakovanega deleža energije iz obnovljivih virov v porabi končne energije na ravni držav članic za leto 2020 kažejo⁹, da bo EU predvidoma dosegla od 22,5- do 22,7-odstotni delež obnovljivih virov energije in da bo velika večina držav članic predvidoma dosegla nacionalne zavezujoče cilje. Po prvih ocenah se je zmogljivost proizvodnje energije iz obnovljivih virov leta 2019 povečala za 6,2 %, s 33-odstotno rastjo trga v primerjavi z letom 2018. Poleg tega je več analitikov dejalo, da je industrijo obnovljivih virov in povezane naložbe sicer prizadela kriza zaradi COVID-19, vendar izkazujejo razmeroma močno odpornost. Zato se zdi, da je EU na dobri poti, da do leta 2020 doseže evropski cilj 20-odstotnega deleža obnovljivih virov energije pri porabi končne energije. Kljub vsemu pa bi več držav članic, zlasti tiste, ki bodo na tej stopnji predvidoma zaostale, morale premisliti o dodatnih ukrepih, vključno v obliki mehanizmov sodelovanja, da bi zagotovile izpolnitev svojih nacionalnih zavezujočih ciljev za leto 2020.

Novoustanovljeni **mehanizem EU za financiranje energije iz obnovljivih virov**¹⁰ bi lahko zlasti hitro koristil večjim tehnologijam na morju in inovativnim tehnologijam. Prilagodljiva narava mehanizma državam članicam omogoča, da izkoristijo kar največji potencial za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov po Evropi in znižajo stroške podpore, s tem pa državam članicam pomaga doseči ali celo preseči nacionalne cilje za leto 2020 in cilj EU za leto 2030. Mehanizem je mogoče združiti tudi z drugimi instrumenti EU, kot je Instrument za povezovanje Evrope (IPE) ali program InvestEU, za dodatno poenostavitev financiranja novih projektov na področju energije iz obnovljivih virov.

Skoraj vsi končni NEPN so v primerjavi z osnutki načrtov potrdili ali v nekaterih primerih povečali svoje ambicije v zvezi z energijo iz obnovljivih virov. Vendar pa skupne številke zakrivajo razlike med prispevki držav članic. V več načrtih niso zajeti sektorski predvideni poteki, ki so v skladu z zahtevami iz direktive o obnovljivih virih, in tako ostajajo pod stroškovno učinkovitimi nacionalnimi potenciali. Nasprotno pa je nekaj držav članic določilo zelo ambiciozne sektorske cilje za obnovljive vire energije. Avstrija in Švedska sta si zastavili cilj, da bosta do leta 2030 oziroma leta 2040 vso električno energijo pridobili iz obnovljivih virov.

Analiza, pripravljena za sporočilo z naslovom *Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030*, kaže, da so večji deleži obnovljivih virov energije ključnega pomena za doseganje višjih ciljev glede zmanjšanja emisij toplogrednih plinov. Kot je določeno v oceni učinka, bi bil v EU za vsaj 55-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov potreben vsaj 38–40-odstotni delež energije iz obnovljivih virov do leta 2030.

V NEPN so navedeni številni zreli projekti, povezani z obnovljivimi viri energije, ki lahko prav tako prispevajo k okrevanju gospodarstva. Med njimi so izdelava 100 000 strešnih sončnih panelov in malih programov skladiščenja energije v Avstriji; finančna podpora

⁹ Nejasnost ostaja v zvezi z vplivom pandemije na povpraševanje po energiji v letu 2020 ter s tem povezanimi vplivi na družbo in gospodarstvo. Zato sta prikazana dva različna trenda povpraševanja (majhno in veliko), ki se zdita verjetna kot spodnja in zgornja meja.

¹⁰ Mehanizem za financiranje energije iz obnovljivih virov C(2020) 6123, ki se bo začel uporabljati januarja 2021.

proizvajalcem – odjemalcem za namestitve malih elektrarn v Litvi s predvideno inštalirano zmogljivostjo 696 MW od leta 2024; naložbe v doseganje 4 GW vetrne zmogljivosti na morju na Danskem in X GW na Poljskem; do leta 2023 šest razpisov za vetrne elektrarne na morju v Franciji s predvideno zmogljivostjo 3,7 GW ter izgradnja fotovoltaičnih elektrarn in vodikove infrastrukture na območjih nekdanjih rudnikov lignita v Grčiji in na Portugalskem.

NEPN in obnovljivi viri energije: izzivi in priložnosti za okrevanje ter Evropski zeleni dogovor

Iz NEPN so jasno razvidna stališča držav članic, da podpirajo hiter in stroškovno učinkovit prehod na odporno ogljično nevtrarno gospodarstvo, ki je trdno osnovano na obnovljivih virih energije, kar bo zasebnemu sektorju pomagalo samozavestno vlagati. Tako je vsaj deset držav članic izrazilo namen, da bodo v prihodnjih letih postopno opustile uporabo premoga pri proizvodnji električne energije, primanjkljaj zmogljivosti pa bodo večinoma nadomestile s tehnologijami za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Tudi čista mobilnost spada med primere, pri katerih si je veliko držav članic zastavilo ambiciozne cilje, zlasti na področju električne mobilnosti¹¹ in naprednih biogoriv¹². Vendar pa se v NEPN premalo opredeljujejo razpoložljivi potencial obnovljivih virov energije na morju in povezani izzivi. Komisija bo pomagala pri strateški obravnavi tega vprašanja v prihajajoči strategiji za energijo iz obnovljivih virov na morju, v kateri bo opredelila ključne ukrepe na področju pomorskega načrtovanja, napredne tehnologije in nov pristop k načrtovanju infrastrukture.

Pospešeno vlaganje v te rešitve, pri katerih je upoštevano načelo „brez povzročanja škode“, bi pomagalo uskladiti javnofinančne izdatke in finančno spodbudo za okrevanje in odpornost s povečanjem ambicij za zmanjšanje emisij za vsaj 55 % do leta 2030, da bo EU leta 2050 dosegla podnebno nevtralnost. Dodatne naložbe v obnovljive vire energije lahko hitro in pozitivno vplivajo tudi na okrevanje gospodarstva (in znižajo račune za električno energijo ter izboljšajo kakovost zraka v primeru uporabe negorljivih obnovljivih virov energije). Z vsakim milijonom EUR, preusmerjenim iz umazane v zeleno energijo bi se ustvarilo pet neto delovnih mest¹³.

Prednostno usmerjene naložbe bi prav tako pospešile povpraševanje in konkurenco, zaradi česar bi se okrepila evropska proizvodna baza vzdolž vrednostne verige, obenem pa bi se pokazal vodilni položaj v industriji na svetovni ravni in ustvarila boljša delovna mesta.

Naložbe v obnovljive vire energije ustvarjajo delovna mesta. V EU je bilo leta 2018 v sektorju obnovljivih virov energije zaposlenega skoraj 1,5 milijona ljudi, vključno s posrednimi delovnimi mesti v vrednostni verigi. Najintenzivnejši ustvarjalec delovnih mest je

¹¹ Nemčija je v svojem NEPN določila cilj 7–10 milijonov električnih vozil do leta 2030 in do en milijon javno dostopnih polnilnih mest do leta 2030. Grčija je vključila cilj 30 odstotkov električnih osebnih vozil do leta 2030, Italija pa šestih milijonov električnih vozil do leta 2030.

¹² Estonija ocenjuje, da se bo količina biometana do leta 2030 povečala za desetkrat; Finska predvideva povečanje naprednih biogoriv na 30 odstotkov do leta 2030.

¹³ Ocene, pridobljene s pomočjo modeliranja, kažejo, da bi 1 milijon EUR, porabljen pri fosilnih gorivih, ustvaril 2,7 delovnega mesta, izraženega v ekvivalentu polnega delovnega časa (EPDČ), enak porabljeni znesek bi pri energiji iz obnovljivih virov ustvaril 7,5 EPDČ, na področju energijske učinkovitosti pa 7,7 EPDČ; Garrett-Peltier (2017), <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026499931630709X?via%3Dihub>.

sončni fotonapetostni sektor z 12 delovnimi mesti na vsak milijon EUR naložb. Za primerjavo, vetrna industrija ustvari tri delovna mesta na vsak milijon EUR naložb, zaradi pričakovane rasti v obdobju med letoma 2020 in 2030 pa bo postala največji ustvarjalec delovnih mest v sektorju obnovljivih virov energije v EU. Mednarodna agencija za energijo iz obnovljivih virov (IRENA) na ravni EU ocenjuje, da bo v sektorju obnovljivih virov energije do leta 2050 2,7 milijona delovnih mest, od tega 1,7 milijona v sektorju energijske učinkovitosti in 0,8 milijona v okviru prožnosti sistema¹⁴. Agencija MAE podobno ocenjuje, da bo sončni fotonapetostni sektor skupaj z energijsko učinkovitostjo stavb in industrije ustvaril največ delovnih mest na vsak 1 milijon EUR naložb¹⁵.

Evropski sektor obnovljivih virov energije je v dobrem položaju za prevzem vodstva na svetovni ravni. Njegova bruto dodana vrednost je v letu 2018 znašala 80 milijard EUR (z letnim prirastkom 6–8 %). EU je močna na področju razvoja tehnologij, potrebnih za obnovljive vire energije (npr. obnovljive vire energije na morju), vključno z bogatim ekosistemom MSP. Obnovljivi viri energije lahko zagotovijo tudi nadomestna delovna mesta v upravičenih regijah, določenih za pravični prehod, in na splošno decentralizirano tudi priložnosti za oddaljena območja in otoke. Zaradi velikih znižanj stroškov se vrzel pri stroškovni konkurenčnosti obnovljivih virov energije v EU hitro zmanjšuje, zreli obnovljivi viri energije pa so zdaj stroškovno konkurenčni in znižujejo cene energije za evropske potrošnike¹⁶.

Države članice so pozvane, naj pospešijo razvoj in boljše izkoristijo naslednje ukrepe, ki jih v NEPN na splošno niso zajele ali podrobno opredelile¹⁷. Raziskati in kar najbolj povečati uporabo **odpadne toplote/hladu**, zagotoviti, da imajo državljani pravico postati **samoporabniki energije iz obnovljivih virov** (tudi v kombinaciji s sistemi skladiščenja) in biti del skupnosti energije iz obnovljivih virov, ob hkratnem **spodbujanju elektrifikacije v prometu na podlagi obnovljivih virov energije**, ki olajšujejo izvajanje različnih projektov za ustvarjanje energije iz obnovljivih virov. Poleg tega **predvidljivost pri načrtovanih razpisih**, vključno z obsegi in razčlenitvijo nove in nadomeščene zmogljivosti za obnovljive vire energije, **racionalizacija izdaje dovoljenj** (npr. z enotnimi kontaktnimi točkami), hitri postopki za **nadomeščanje energije in sklepanje pogodb o nakupu električne energije** pozitivno vplivajo na spodbujanje velikih in malih naložb.

Potrebna bodo dodatna pravila omrežij in prilagoditve infrastrukture, da bi izpolnili potrebe po razširitvi decentralizirane proizvodnje, obsežne proizvodnje energije iz obnovljivih virov na morju in vključevanju hibridnih projektov, ki obnovljive vire energije združujejo s skladiščenjem, zlasti obnovljivega vodika. Dodatno je treba izkoristiti potencial za čezmejne regionalne pobude¹⁸, in sicer s tesnejšim sodelovanjem držav članic ter uporabo sredstev EU,

¹⁴ IRENA (Mednarodna agencija za energijo iz obnovljivih virov) Global Renewables Outlook: Energy transformation 2050.

¹⁵ MAE (Mednarodna agencija za energijo), World Energy Outlook, Special Report Sustainable Recovery, junij 2020; navedeni trije ukrepi v povprečju ustvarijo od 10 do 15 delovnih mest na vsak milijon EUR naložb.

¹⁶ Več podrobnosti bo na voljo v prihajajočem letnem poročilu o cenah in stroških.

¹⁷ Regulativni okvir za energijo iz obnovljivih virov dopolnjujejo ukrepi, predlagani v strategiji za povezovanje energetskega sistema COM(2020) 299 final.

¹⁸ Združevanje več držav članic v skupine, npr. Jugovzhodna Evropa, Baltik, Srednja Evropa itd.

vključno s sredstvi iz začasnega instrumenta za okrevanje „Next Generation EU“, graditi pa bi bilo treba tudi na regulativnem napredku¹⁹. To bo dodatno spodbudilo konkurenčnost in razogljičenje sektorjev na strani povpraševanja, kot so gradbeništvo, industrija in promet, ki so se tradicionalno zanašali na fosilna goriva.

Ocena učinka, ki je priložena sporočilu o krepitvi evropskih podnebnih ambicij do leta 2030²⁰, prav tako kaže, da so v povezanem energetskega sistema potrebne naložbe na lokalni in nacionalni ravni za vzpostavitev več fizičnih povezav med nosilci energije. Spodbujati bi bilo na primer treba naložbe v sodobne nizkotemperaturne sisteme daljinskega ogrevanja (ki lahko lokalno povpraševanje povežejo z obnovljivimi viri energije in energijo, pridobljeno iz odpadkov) ter širša električna in plinska omrežja, da bi se optimizirala ponudba in povpraševanje med nosilci energije.

2.1.2 Energijska učinkovitost

Ocena končnih načrtov kaže, da bi združene ambicije za **energijsko učinkovitost** pomenile zmanjšanje porabe primarne energije za 29,7 % in porabe končne energije za 29,4 %²¹, tako da bi v letu 2030 znašale 1 176 Mtoe oziroma 885 Mtoe. To pomeni, da so se skupne ambicije za leto 2030 povečale v primerjavi s konservativnim scenarijem iz osnutkov načrtov²² zaradi več držav članic, ki so povečale načrtovana prizadevanja in razjasnile določene točke. Vendar pa še vedno obstaja **vsaj 32,5-odstotna vrzel glede na cilj Unije za leto 2030, ki za porabo primarne energije še vedno znaša 2,8 odstotne točke, za porabo končne energije pa 3,1 odstotne točke.**

Kriza zaradi COVID-19 trenutno vpliva na porabo energije, zaradi česar bi se lahko EU nepričakovano zelo približala uresničitvi ciljev energijske učinkovitosti do leta 2020. Vendar pa to ni rezultat strukturnih sprememb ali prilagoditev, zato ne bo dolgotrajen. Zaradi okrevanja po krizi zaradi COVID-19 se bo poraba energije znova povečala, kar pomeni, da so potrebna dodatna prizadevanja in naložbe v energijsko učinkovitost za strukturno povečanje energijske učinkovitosti²³.

Energetska unija je prepoznala ključno vlogo **energijske učinkovitosti** in v zakonodajo vključila načelo „energijska učinkovitost na prvem mestu“²⁴. Vendar pa **je v večini končnih NEPN določenih le malo podrobnosti o uporabi tega načela**, čeprav je energijska učinkovitost ključnega pomena za doseganje vseh ciljev, zlasti zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. V končnih načrtih je podrobneje obravnavana elektrifikacija, ki je v

¹⁹ Dobra primera regionalnega sodelovanja sta pobuda severnomorskih držav in regija Baltskega morja, ki bi ju bilo mogoče uporabiti tudi v drugih regijah po Evropi.

²⁰ Sporočilo z naslovom Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030 (COM(2020) 562).

²¹ V primerjavi z napovedmi iz referenčnega scenarija iz leta 2007 za leto 2007.

²² Združene ambicije osnutkov načrtov so za porabo primarne energije segale od 26,3 % do 30,2 %, za porabo končne energije pa od 26,5 % do 30,7 %.

²³ Nedavni podatki Bloomberg New Energy Finance (BNEF) kažejo, da je v več državah članicah poraba električne energije že običajna.

²⁴ Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov.

skladu z načelom „energijska učinkovitost na prvem mestu“. Vzporedne koristi in možni kompromisi med ukrepi za energijsko učinkovitost in prilagajanjem podnebnim spremembam ostajajo nepriznani in se ne izkoriščajo²⁵. Države članice morajo v okviru sprejemanja odločitev glede načrtovanja, politike in naložb ter kot alternativo navedenim odločitvam ter pred sprejetjem kakršnih koli odločitev o prihodnjih naložbah v energetske infrastrukturo preučiti stroškovno učinkovite, tehnično, gospodarsko in okoljsko sprejemljive ukrepe za energijsko učinkovitost.

Komisija pripravlja posebne smernice za izvajanje načela „energijska učinkovitost na prvem mestu“ pri načrtovanju politik, povezanih z energijo, in naložbenih odločitvah v vseh gospodarskih sektorjih. Komisija si že prizadeva za izvajanje tega načela v vseh ustreznih predlogih energetske politike, kot sta strategija EU za povezovanje energetskega sistema in prihajajoča revizija programa za vseevropsko energetske omrežje (TEN-E).

Ob upoštevanju, da so dodatni ukrepi zlasti potrebni v pozidanem okolju, je dobrodošlo, **da NEPN zajemajo različne ukrepe za energijsko učinkovitost v gradbeništvu**. Na splošno vsi NEPN (in doslej predložene nacionalne dolgoročne strategije za prenovo) obsežno pokrivajo podporne ukrepe za prenovo stavb. Z nekaterimi zanimivimi pristopi se povišuje raven strogosti „predpisovalnih“ ukrepov, kot so zavezujoči cilji za prenovo stavb (npr. stanovanja, ki se oddajajo, se morajo uvrščati v razred minimalne učinkovitosti, poostreitev pravil o javnih naročilih za gradnje in zakonske omejitve glede uporabe fosilnih goriv za ogrevanje, vključno s prepovedmi). Številne države članice imajo zgledne primere, med drugim: Bolgarija si je zastavila ambiciozen cilj, da bo na leto prenovila več kot 5 % javnih stavb; Latvija namerava do leta 2030 obnoviti 2 000 večstanovanjskih in 3 000 enodružinskih stavb; Romunija je vzpostavila posebne sheme financiranja z investicijskim skladom za energijsko učinkovitost, ki se financira iz zasebnih in nacionalnih sredstev ter sredstev EU; tudi Ciper ima do leta 2020 sofinancirane programe za financiranje prenove 2 100 stanovanjskih stavb in 164 MSP.

Ker se cilji in prispevki načrtov ne zdijo zadostni za skupno doseganje cilja EU za energijsko učinkovitost za leto 2030, Komisija v skladu s členom 31 uredbe o upravljanju predlaga ukrepe in izvršuje svoja pooblastila na ravni Unije, da bi zagotovila doseganje ciljev energetske učinkovitosti Unije²⁶. V ta namen namerava Komisija **pregledati in po možnosti revidirati direktivo o energijski učinkovitosti**²⁷, po potrebi pa tudi posebne ciljno usmerjene določbe direktive o energijski učinkovitosti stavb. Poleg tega bo spodbujala ustrezne pobude zelenega dogovora, zlasti pobudo val prenove in strategijo za povezovanje energetskega sistema, ki bosta ključni za spodbujanje nadaljnje energetske učinkovitosti za premostitev vrzeli. Ti bi dopolnili druge ukrepe glede javnega naročanja, energetskih

---

²⁵ Med vzporednimi koristmi so boljša izolacija za zaščito pred vročinskimi valovi (v kombinaciji z ustreznim prezračevanjem), medtem ko so s slabo izvedenimi ukrepi za energijsko učinkovitost, v katerih se ne upošteva ranljivosti za podnebne nevarnosti (kot so poplave, toča, močen veter), povezana tveganja za škodo ali uničenje.

²⁶ Člen 31(3) Uredbe (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov.

²⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12552-Review-of-Directive-2012-27-EU-on-energy-efficiency>.

pregledov, ogrevanja in hlajenja ter energetskih storitev rekuperacije odpadne toplote (med drugim z industrijskih lokacij in podatkovnih središč²⁸), upravnih zmogljivosti in spretnosti. Dodatne koristi za doseganje podnebnih in okoljskih ciljev bi prineslo vključevanje krožnega gospodarstva (npr. učinkovitosti materialov).

Poleg tega Komisija pripravlja delovni načrt za okoljsko primerno zasnovano in označevanje energijske učinkovitosti, da bo za prihodnja leta opredelila prednostne naloge v smislu morebitnih novih ali revidiranih predpisov s področja okoljsko primerne zasnove in označevanja energijske učinkovitosti, hkrati pa še naprej sodeluje z državami članicami, da bi olajševala popolno in učinkovito izvajanje in skladnost.

Pomembno je poudariti, da ocena učinka, ki je priložena sporočilu o krepitvi evropskih podnebnih ambicij do leta 2030, kaže, da bi bile za doseg ambicioznejših ciljev za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2030 potrebne tudi večje ambicije glede energijske učinkovitosti ne glede na izbrani scenarij. Da bi se emisije toplogrednih plinov zmanjšale za vsaj 55 %, bi bilo treba porabo končne in primarne energije zmanjšati na približno 39–41 % oz. 36–37 %. Tako izziv, kako povečati prizadevanja za energijsko učinkovitost, presega vrzel v ambicijah končnih NEPN, dodatni ukrepi pa se morajo ujemati z ambicijami iz sporočila o krepitvi evropskih podnebnih ambicij do leta 2030.

NEPN in energijska učinkovitost: izzivi in priložnosti za okrevanje in cilji evropskega zelenega dogovora

Energijska učinkovitost ter zlasti prenove stavb in cenovno dostopna stanovanja so prednostne naloge ukrepov in naložb za podpiranje okrevanja prek lokalnih delovnih mest.

Države članice bi morale preučiti potencial pospešitve prenove stavb z zagotavljanjem spodbud za obnove, kjer so najbolj potrebne: lokalnim gospodarstvom in MSP (ki pomenijo 90 % gradbenega sektorja). Znižanje stroškov energije, zmanjšanje energijske revščine, dolgoročno izboljšanje javnega zdravja in udobne življenjske razmere lahko prispevajo k odpornejši družbi na morebitne prihodnje krize. Do leta 2050 bo v sektorju energijske učinkovitosti po vsem svetu predvidoma približno 21 milijonov delovnih mest²⁹. Zlasti naložbe v socialna in cenovno dostopna stanovanja so koristen proticiklični gospodarski ukrep, ki v obdobjih nizke gospodarske konjunktore ustvarja gospodarski donos v smislu zaposlovanja.

Države članice morajo pripraviti in predložiti nacionalne dolgoročne strategije prenove, razčlenjene na ukrepe na regionalni in lokalni ravni³⁰. Do konca avgusta 2020 jih je predložilo samo 12 držav članic^{31 32}. Komisija poziva vse države članice, ki strategije še niso predložile, naj to nujno storijo.

²⁸ Za lažje sprejemanje energijsko učinkovitih odločitev med različnimi nosilci energije bi bilo treba v celoti priznati pomembnost faktorja primarne energije.

²⁹ Global Renewables Outlook: Energy transformation 2050.

³⁰ Člen 11 uredbe o upravljanju o dialogu na več ravneh, katerega cilj je izboljšati realizem in dejavno sodelovanje ravni oblasti pri izvajanju strategij in načrtov.

³¹ (NL, DK, FI, SE, AT, CY, FR, ES, CZ, LU, DE, EE). V Belgiji regiji Bruselj in Flandrija.

Elementi v NEPN in omejenem številu teh doslej predloženih strategij so pomemben gradnik politične vizije, ki jo je treba določiti v pobudi „val preнове“, ki bo zagotovila politični zagon za premagovanje medsektorskih izzivov v gradbeništvu. Pobuda bo temeljila na treh temeljih: trdnem regulativnem okviru, ustreznem financiranju in močnem okviru upravljanja na podlagi dolgoročnega načrtovanja in sodelovanja deležnikov. Vsebovala bo predloge za zakonodajne in nezakonodajne instrumente ter podporna orodja, vključno s pomembno finančno komponento, da bi se zagotovilo ukrepanje na ravni EU, nacionalni in lokalni ali regionalni ravni.

2.1.3 Emisije toplogrednih plinov

NEPN zagotavljajo ključne informacije o tem, kako si države članice prizadevajo za doseganje nacionalnih ciljev za zmanjšanje emisij, določenih v uredbi o porazdelitvi prizadevanj³³. Trenutno ti cilji segajo od 0 % do –40 % v letu 2030 v primerjavi z letom 2005, da bi se v celotni EU v sektorjih, ki niso zajeti s sistemom EU za trgovanje z emisijami (ETS)³⁴, doseglo minimalno 30-odstotno zmanjšanje v primerjavi z letom 2005³⁵. Luksemburg, Slovaška, Slovenija in Švedska so v primerjavi s svojimi sedanjimi cilji iz uredbe o porazdelitvi tveganj določili ambicioznejše nacionalne cilje v sektorjih, ki v sistemu EU ETS niso zajeti. Tudi številne druge države članice predvidevajo, da bo z izvajanjem njihovih politik in ukrepov, načrtovanih v NEPN, zmanjšanje emisij preseglo njihove zavezujoče cilje, določene v uredbi o porazdelitvi prizadevanj³⁶.

Združevanje predvidenih učinkov nacionalnih ukrepov, ki so trenutno načrtovani v NEPN, na emisije kaže, da bi EU do leta 2030 zmanjšala emisije za 32 % v sektorjih, ki niso zajeti v sistemu ETS (razen sektorja rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva (LULUCF)). To predstavlja napredek za približno 4 odstotne točke v primerjavi z osnutki NEPN in je že dobrodošel prvi korak k doseganju povečanih ravni ambicij do leta 2030 iz sporočila o krepitvi evropskih podnebnih ambicij do leta 2030³⁷.

Ocena NEPN kaže, da se bodo emisije toplogrednih plinov v celotnem gospodarstvu, vključno s tistimi, ki so zajete v sistemu EU ETS, z obstoječimi in načrtovanimi ukrepi zmanjšale za 41 % pod ravni iz leta 1990 in presegle cilj EU glede 40-odstotnega

---

³² Direktiva o energijski učinkovitosti stavb (v nadaljnjem besedilu: DEUS) določa, da morajo države članice nacionalne dolgoročne strategije preнове (NDSP) Komisiji predložiti do 10. marca 2020.

³³ Uredba (EU) 2018/842.

³⁴ Med sektorje, ki v sistemu ETS niso zajeti, spadajo sektorji, zajeti v porazdelitvi prizadevanj, kot so kopenski promet, ogrevanje stavb, kmetijstvo, ravnanje z odpadki in mali industrijski obrati, pa tudi raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo.

³⁵ Načini doseganja nacionalnih ciljev iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj so precej prožni, npr. prenosi med državami članicami, omejena uporaba pravic iz sistema EU ETS za nekatere države članice ali uporaba določene količine dodatnih odvzemov emisij v sektorju rabe zemljišč in gozdarstva.

³⁶ Hrvaška, Estonija, Francija, Grčija, Madžarska, Italija, Latvija, Litva, Portugalska in Španija. Danska in Nizozemska nista predložili projekcij emisij, v katerih bi se upoštevali njuni načrti, sta pa določili nacionalne cilje za skupno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v zakonodaji, iz katerih je razvidno, da je treba njihove cilje zunaj sistema ETS na nacionalni ravni vsaj doseči, če ne že preseči.

³⁷ COM(2020) 562.

zmanjšanja³⁸. To je izboljšanje za približno 1,5 odstotne točke v primerjavi z osnutki NEPN v EU.

Za doseg teh zmanjšanj emisij NEPN določajo kombinacijo sektorskih in medsektorskih ukrepov. Več držav članic namerava **povečati uporabo določanja cen ogljika**. Na primer Nemčija je sprejela nacionalni zakon o trgovanju z emisijami, ki se postopno uvaja. V njem so zajete emisije CO₂ fosilnih goriv, ki doslej še niso bile vključene v sistem EU za trgovanje z emisijami, zlasti emisije iz prometnega in gradbenega sektorja. Luksemburg namerava uvesti postopno naraščajoč minimalni davek na ogljik za vsa fosilna goriva, ki se bo nenehno prilagajal ciljem iz Pariškega sporazuma. Irska načrtuje strmo krivuljo davka na ogljik in je davek na ogljik leta 2020 povišala za 30 %, vsi prihodki pa so namenjeni podpori podnebnim ukrepom in zaščiti najranljivejših oseb v državi. Druge države članice, kot je Belgija, preučujejo zasnovo mehanizma za določanje cen ogljika za gradbeništvo in promet.

Poleg tega lahko vse države članice dobropise iz sektorja LULUCF uporabijo kot pomoč pri doseganju ciljev ESR. LULUCF je edini sektor, ki je neto ponor ogljika, tj. ki lahko izvede sekvestracijo ogljika iz ozračja in ga shrani v tla, biomaso in pridobljeni lesni sortiment. Države članice lahko ustvarijo dobropise iz sektorja LULUCF, če poročajo o večjem ponoru ogljika, kot bi nastal, če bi se nadaljevale pretekle prakse pridelovanja. Če pa je nasprotno ponor ogljika manjši, kot bi nastal pri običajnem ravnanju, se zadevne emisije štejejo kot presežki, ta sektor pa ustvarja neto emisije; izravnati bi jih bilo treba z uporabo dodelitev iz sektorjev za porazdelitev prizadevanj³⁹. Večina držav članic namerava zagotoviti dovolj velik ponor ogljika in se izogniti presežkom, vendar pa zelo redke od njih v NEPN navajajo, kako obsežno nameravajo ustvarjati in uporabljati dobropise LULUCF za skladnost z uredbo o porazdelitvi prizadevanj. Več držav članic navaja, da se njihovi ponori ogljika zmanjšujejo zaradi staranja gozdov, sečnje in vse pogostejšega pojava naravnih motenj. Združene napovedi, zajete v NEPN, odkrivajo, da bi lahko do leta 2030 v EU izgubili približno tretjino ponorov ogljika iz leta 2005. Po letu 2030 bi lahko sektor LULUCF celo postal neto onesnaževalec.

Države članice so morale v NEPN navesti **cilje za prilagajanje podnebnim spremembam**, kjer so bili na voljo in kot se uporabljajo za doseganje ciljev energetske unije. Čeprav so nacionalne prilagoditvene strategije na voljo v vseh državah članicah in spremembe podnebja vplivajo na celotno EU, približno četrtnina držav članic takih ciljev ni navedla, nekatere pa so se omejile na opis okvira za pripravo prilagoditvene politike brez navedbe ciljev⁴⁰.

³⁸ To je v skladu s trenutnim obsegom cilja do leta 2030, vključno z mednarodnim letalstvom, vendar brez mednarodne plovbe in ponora LULUCF.

³⁹ Uredba (EU) 2018/841.

⁴⁰ Dobre primere skladnega vključevanja vidikov prilagajanja podnebnim spremembam v različne razsežnosti NEPN in/ali zagotavljanja nekaterih podrobnosti o prilagoditvenih ukrepih najdemo pri Hrvaški, Irski, Italiji, Sloveniji in Španiji.

NEPN in zmanjševanje emisij toplogrednih plinov: izzivi in priložnosti za okrevanje ter cilji evropskega zelenega dogovora

Načrtovane sektorske nacionalne politike so pogosto zelo osredotočene na širok nabor ukrepov, ki se nanašajo na **promet**. V smislu emisij je to največji sektor, ki ni vključen v sistem trgovanja z emisijami. Ker pa je tudi gospodarsko pomemben sektor, so načrtovani ukrepi pomembni za zmanjšanje emisij in njihov zajem ter bi se morali medsebojno podpirati. Ukrepi, načrtovani v NEPN, pomagajo na primer spodbuditi povpraševanje po čistih brezemisijskih in nizkoemisijskih vozilih, ki zmanjšujejo emisije CO₂ in onesnaževal v skladu z ambicioznimi standardi EU ter omogočajo neoviran napredek proti doseganju brezemisijske mobilnosti v skladu s prednostnimi nalogami za prenovo voznih parkov v okviru splošnega načrtovanja gospodarskega okrevanja in odpornosti. To bo podprto z večjim uvajanjem infrastrukture za polnjenje in oskrbo z gorivom za brezemisijska in nizkoemisijska vozila ter naložbami za zeleni prehod v vrednostni verigi prometne industrije (npr. baterije, vodikove gorivne celice). V 20 NEPN so bili podrobno razdelani ukrepi za povečanje uporabe koles. K okrevanju bodo prispevale tudi naložbe v javni prevoz in spodbujanje njegove uporabe, kot je pogosto načrtovano. V prihajajoči strategiji za trajnostno in pametno mobilnost bo na kratko opisan obsežen sklop ukrepov za razogljičenje prometnega sektorja.

Številni ukrepi za zmanjšanje emisij iz **kmetijstva** ali povečanje ponora **LULUCF** omogočajo sinergije ter pomembne priložnosti za okrevanje in odpornost. Glavni poudarek ukrepov v NEPN je na zmanjševanju emisij z optimizacijo uporabe gnojil (s podporo ekološkemu kmetijstvu in preciznemu kmetovanju) ter obravnavi emisij iz živinoreje (upravljanje paše, reja/krmljenje živali in upravljanje). Z ukrepi anaerobne razgradnje se zmanjšujejo emisije, predelujejo hranila in diverzificirajo prihodki kmetij s proizvodnjo energije. Omenjene so tudi naravne rešitve in zaščita naravnih območij. Nekatere države članice načrtujejo ukrepe za povečanje ponora LULUCF, na primer z zagotavljanjem subvencij za spreminjanje organskih tal na obdelovalnih zemljiščih v zaščitena naravna območja ali za pogozdovanje kmetijskih zemljišč⁴¹. Države članice se sklicujejo na skupno kmetijsko politiko (SKP) in njene programe za razvoj podeželja kot glavno orodje za podporo ukrepom za zmanjšanje emisij iz kmetijstva, izboljšanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi ter pogozdovanje in odpornost gozdov. NEPN bodo pomembno izhodišče pri pripravi nacionalnih strateških načrtov, zlasti za opisovanje, kako doseči podnebne cilje SKP. Ukrepi, opisani v nacionalnih energetske in podnebnih načrtih, so pomembni tudi v okviru strategije za biotsko raznovrstnost, strategije „od vil do vilic“ in prihodnje gozdarske strategije.

Drug sektor z velikimi priložnostmi za okrevanje in odpornost je **industrija**. Regulativni in politični okviri na ravni EU (npr. sistem EU za trgovanje z emisijami, sklad za inovacije, nova industrijska politika in akcijski načrt za krožno gospodarstvo) in nacionalni ravni lahko pomagajo pospešiti in podpirati posodobitev ter korenito preobrazbo energijsko intenzivnega industrijskega ekosistema v podnebno nevtralnost, med drugim z uporabo vodika ter zajemanjem, uporabo in shranjevanjem ogljika. Druga pomembna področja dela so ustvarjanje vodilnih trgov za podnebno nevtralne in krožne izdelke ter razvoj podnebno

---

⁴¹ Belgija razmišlja o preusmeritvi proizvodnje hrane na morje.

nevturalnih rešitev in financiranje njihove uvedbe. V tem okviru bo pomembno zagotoviti, da (nacionalne) subvencije ne bodo neupravičeno izkrivljale konkurence in trgovine med državami članicami.

Ukrepi, ki spodbujajo krožno gospodarstvo s potencialom za rast in ustvarjanje delovnih mest, bodo pomagali tudi pri nadaljnjem zmanjševanju emisij zaradi **odpadkov**. To bo podprla tudi prihajajoča strategija EU za metan.

Razpoložljivi instrumenti financiranja EU za energijo iz obnovljivih virov, energijsko učinkovitost in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov

Stroški za večino obnovljivih virov energije in čistih tehnologij, potrebnih za razogljičenje energijsko intenzivnih panog, so močno odvisni od stroškov kapitala. EU ima lahko pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja mehanizmov zasebnega financiranja, ki privabljajo kapital in so lahko tudi učinkovito sredstvo za znižanje stroškov projektov. Ti mehanizmi bi morali poskrbeti tudi za manjše potrebe in potrebe, značilne za neko tehnologijo, da bi povečali lokalno udeležbo in sprejetje energijskega prehoda. To bo v naslednjem desetletju ključnega pomena za uporabo obnovljivih virov energije na vseh ravneh. V zvezi s tem je izjemnega pomena zgodnje vključevanje lokalnih organov zaradi nenehnega javnega posvetovanja in preglednega načrtovanja. Podobno bo za spodbuditev „vala prenove“ potrebnega ogromno zasebnega kapitala.

Pri uresničevanju projektov, povezanih z energijo iz obnovljivih virov, energijsko učinkovitostjo in drugimi zmanjšanimi emisij, lahko pomaga vrsta instrumentov, ki jih lahko v nekaterih primerih dopolnjujejo mehanizmi zasebnega financiranja. Med razpoložljivimi instrumenti EU so Instrument za povezovanje Evrope, skladi kohezijske politike (vključno z dodatnim financiranjem prek pobude REACT-EU), mehanizem za pravični prehod, instrument InvestEU, mehanizem za okrevanje in odpornost, sklad za inovacije, sklad za modernizacijo, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, program Obzorje Evropa, ELENA, instrument za tehnično podporo (ITP) ter ukrepi za krepitev zmogljivosti in uvajanje na trg v okviru programa LIFE, mehanizma EU za financiranje energije iz obnovljivih virov ter Evropska investicijska banka.

2.2 Spodbujanje naložb in pravični prehod

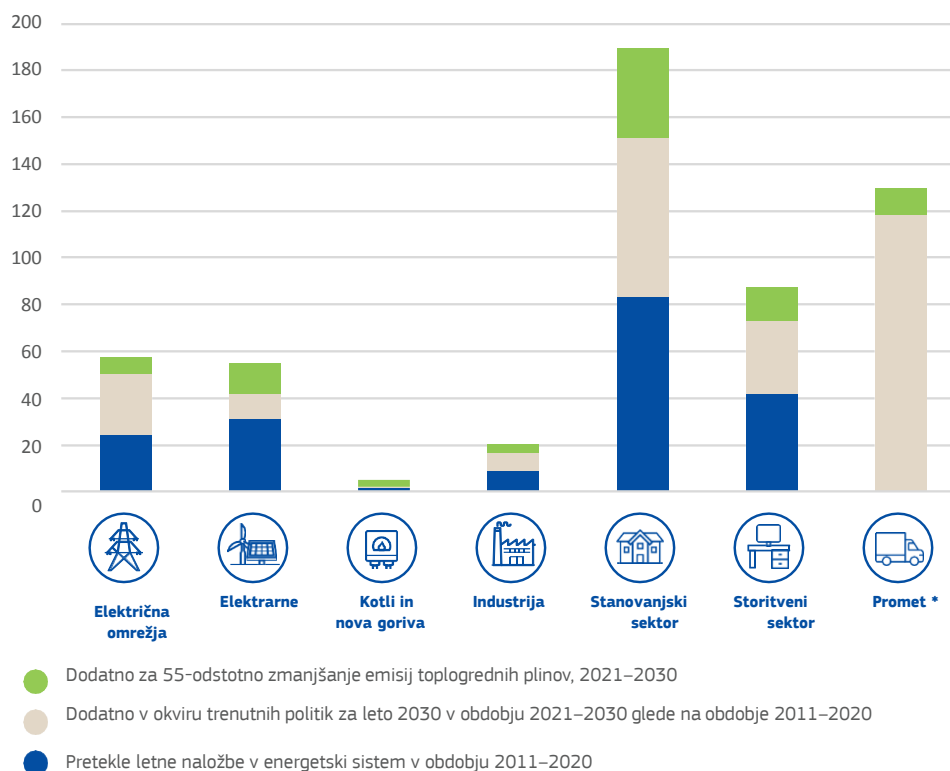
2.2.1 Naložbe

Države članice so v NEPN predstavile izboljššan splošni pregled pričakovanih naložb, ki so potrebne za doseganje različnih skupnih in posamičnih ciljev ter prispevkov. Vendar nekateri načrti niso podrobni in ne omogočajo primerjave ali seštevanja skupnih potreb po naložbah za energetske in podnebne cilje.

Na podlagi izračunov Komisije bo treba za doseganje sedanjih podnebnih in energetskih ciljev EU do leta 2030 letne naložbe, povezane s proizvodnjo in uporabo energije, v obdobju 2021–2030 v primerjavi s prejšnjim desetletjem povečati povprečno za nekaj več kot eno odstotno točko BDP, tj. za približno 260 milijard EUR na leto. Pri višjem cilju

zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za 55 % bi se ta znesek povečal na približno 350 milijard EUR.

Povprečne letne naložbe v obdobju 2011–2020 in dodatne naložbe v obdobju 2021–2030
v okviru obstoječih politik in za 55-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov
(v milijardah EUR, 2015)

* Pri prometu so prikazane samo dodatne naložbe.

Večina držav članic je poročala o potrebah po naložbah, povezanih z energijo, v gradbenem, industrijskem in prometnem sektorju. Le malo jih je poročalo o pričakovanih potrebah po naložbah v kmetijskem sektorju, tretjem največjem viru emisij v sektorjih, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami. Medtem ko bodo sredstva EU za nekatere države članice pomemben del načrtovanih naložb, doseganje ciljev iz načrtov ne more biti odvisno od dodatnih dodelitev iz proračuna EU.

Za dosledno izvajanje NEPN v prihodnjih letih bo treba mobilizirati pomembne zneske novih javnih in zasebnih naložb. Odziv na COVID-19 ponuja priložnost, da se prek nacionalnih strategij za okrevanje in odpornost ter tovrstnih strategij EU prednost da nekaterim potrebnim zelenim naložbam in reformam, zlasti ker ponujajo velik potencial za ustvarjanje delovnih mest na področjih, kot so energijska učinkovitost in učinkovita raba virov ter energija iz obnovljivih virov. Po izjemnem padcu povpraševanja po nafti med krizo zaradi COVID-19⁴² naraščajoča negotovost glede prihodnjega povpraševanja zaradi sprememb v vzorcih dela,

⁴² V prvem četrtletju 2020 se je tudi zmanjšala proizvodnja električne energije iz premoga in plina (za 38 TWh oziroma 3 TWh), evidentiran je bil največji delež obnovljivih virov energije v mešanici virov električne energije v EU (40-odstotni, pri čemer se je povečal za 38 TWh), uvoz zemeljskega plina pa se je zmanjšal za 10 milijard EUR.

proizvodnji in potrošnji poudarja tveganja vlaganj v nasedle naložbe. V zvezi s tem bodo trajnostna finančna orodja, kot je taksonomija EU, pomagala pri prepoznavanju trajnostnih gospodarskih dejavnosti in usmerjanju kapitalskih tokov k zelenim naložbam^{43 44}.

Na področju energije in podnebja so med **prednostnimi področji za reforme in naložbe**:

- prenova stavbnega fonda in razpoložljivost cenovno dostopnih stanovanj;
- razogljičenje industrije in energija iz obnovljivih virov;
- trajnostna mobilnost;
- povezovanje energetskega sistema, vključno z infrastrukturo, baterijami in obnovljivim vodikom.

V okviru večletnega finančnega okvira, svežnja za okrevanje in odpornost, vključno z mehanizmom za okrevanje in odpornost, in iz sredstev na podlagi določenih zakonodajnih instrumentov, kot je sistem EU za trgovanje z emisijami za dajanje prednosti področjem, ki so ključnega pomena za prehod na čisto energijo, so na voljo različnejše oblike podpore v obliki nepovratnih sredstev in finančnih instrumentov (posojila, jamstva, kapital).

Prednost se daje energetskim in podnebnim naložbam, kar se kaže v predlogu Komisije za dolgoročni proračun EU za obdobje 2021–2027. V njem je določen delež sredstev iz Kohezijskega sklada in Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki ga je treba obvezno nameniti naložbam za bolj zeleno in nizkoogljico Evropo. Končni NEPN so mejnik pri izpolnjevanju **omogočitvenih pogojev**, tj. pogojev, ki jih morajo države članice izpolnjevati, da prejmejo to financiranje.

NEPN v ospredje postavljajo potrebe po reformah in naložbah na teh prednostnih področjih. Na podlagi načrtov se ocenjuje, da so države članice samo za **prenovo stavb** ugotovile, da so potrebne naložbe v skupni vrednosti približno 130 milijard EUR na leto. Pri socialnih stanovanjih se ocenjuje, da bo na leto potrebnih 57 milijard EUR⁴⁵.

Glede na cilje za leto 2030 in predvideno **povezovanje energetskega sistema** so potrebe po naložbah v energetska infrastruktura (prenosna in distribucijska omrežja, ogrevanje in hlajenje, promet in shranjevanje energije) ocenjene na 59 milijard EUR na leto⁴⁶.

Do leta 2030 se celotne potrebe po naložbah v **vodikove** elektrolizatorje ocenjujejo na 24–42 milijard EUR ter 220–340 milijard EUR za povečanje in neposredno povezavo 80–120-

---

⁴³ Razvoj taksonomije EU za okoljsko trajnostne gospodarske dejavnosti je eden od ključnih ukrepov v akcijskem načrtu za financiranje trajnostne rasti iz leta 2018. Nabor orodij za trajnostno financiranje bo še razširjen s prihajajočo prenovljeno strategijo za trajnostno financiranje za nadaljnji premik finančnih akterjev, podjetij in oblikovalcev politik k okoljsko trajnostnim gospodarskim dejavnostim. To bi moralo preprečiti nadaljnje naložbe v potencialno drage nasedle naložbe, ki bi lahko zaustavile tehnološke preskoke in inovacije, potrebne za doseg podnebne nevtralnosti.

⁴⁴ World Energy Investments 2020 – Analysis IEA, <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2020>.

⁴⁵ Poročilo projektne skupine na visoki ravni za vlaganje v socialno infrastrukturo v Evropi iz leta 2018,

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/dp074_en.pdf.

⁴⁶ In-depth analysis in support of the Commission Communication COM(2018) 773 (Poglobljena analiza v podporo sporočilu Komisije COM(2018) 773.

GW zmogljivosti proizvodnje sončne in vetrne energije. Za prenos, distribucijo in shranjevanje vodika je potrebnih približno 65 milijard EUR⁴⁷.

2.2.2 Pravični prehod

NEPN obravnavajo tudi družbene posledice in teritorialni učinek, ki ga ima lahko prehod na čisto energijo. Preoblikovanje ekstraktivnih panog (črni premog, lignit, šota ali naftni skrilavec) in ogljično intenzivnih panog (proizvodnja cementa, jekla, aluminija, gnojil ali papirja) bo velik izziv za ozemlja, ki so močno odvisna od teh dejavnosti in bodo morala prestrukturirati in/ali razvejati gospodarstvo, ohraniti socialno kohezijo ter (pre)usposobiti prizadete zaposlene in mlade, da se pripravijo na prihodnja delovna mesta. Številni NEPN vključujejo ta prehod v premogovništvu ter njegove družbene in ekonomske učinke. NEPN kažejo, da se je prehod še pospešil zaradi globalnih sprememb cen fosilnih goriv in nižanja stroškov energije iz obnovljivih virov. **Evropa postopno opušča premog hitreje, kot je bilo pričakovano**, kar pomaga pri zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in onesnaževanja zraka (zadnje navedeno je na lokalni ravni pogosto glavni dejavnik za ta premik, ki temelji na skrbi za zdravje in dobro počutje). Za to so potrebni ustrezni ukrepi, ki spremljajo regije in zagotavljajo, da ni nihče prezrt.

Skupno je 21 držav članic že opustilo uporabo premoga (Estonija, Latvija, Litva, Belgija, Malta, Luksemburg, Ciper)⁴⁸ ali pa se je zavezalo k postopni opustitvi premoga (vključno z lignitom in šoto), pri čemer so v NEPN določile konkretne datume (glej zgornji graf). Dve državi članici (Slovenija, Češka) še razmišljata o postopni opustitvi premoga, štiri (Poljska, Romunija, Bolgarija, Hrvaška) pa je še ne načrtujejo. V tem okviru naj bi se uporaba premoga do leta 2030 v primerjavi z letom 2015 zmanjšala za 70 %, električna energija iz obnovljivih virov pa bo predstavljala 60 % električne energije, proizvedene v EU.

Velika večina držav članic še mora razviti jasnejše strategije in cilje z medsektorskim pristopom, da bi opredelile in izmerile družbene posledice, posledice na zaposlovanje, znanje in spretnosti ter druge distribucijske učinke energijskega prehoda in ustrezno preučile, kako se spoprijeti s temi izzivi.

Mehanizem za pravični prehod – in Sklad za pravični prehod, ki je v njegovem središču – je posebej zasnovan za reševanje družbenih in ekonomskih učinkov prehoda s poudarkom na regijah, panogah in delavcih, ki jih čakajo največji izzivi.

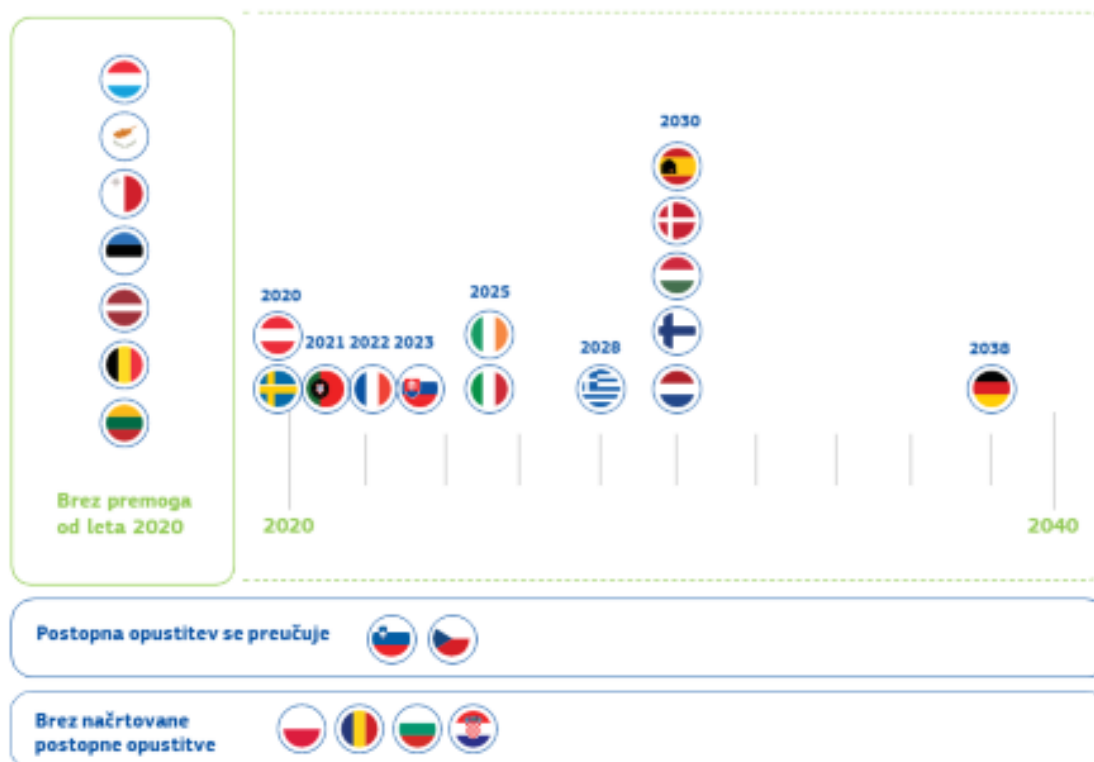
Zakonodajni predlog EU za predlog uredbe o ustanovitvi Sklada za pravični prehod zahteva, da so načrti za pravični prehod (območni načrti za pravični prehod) skladni s cilji in potrebami po naložbah, opredeljenih v NEPN. Ko bo Komisija odobrila območne načrte za pravični prehod, bo omogočila ne le črpanje namenskih sredstev iz Sklada za pravični prehod, temveč tudi iz namenske sheme za pravični prehod v okviru programa InvestEU ter instrumenta EIB za javna posojila (preostala stebra mehanizma za pravični prehod).

⁴⁷ Strategija za vodik za podnebno nevtravno Evropo (COM(2020) 301).

⁴⁸ Od leta 2020 se pobuda za premogovniške regije v prehodu nanaša tudi na regije, kjer uporabljajo šoto (Finska, Irska) in naftni skrilavec (Estonija). Estonija se še vedno zanaša na naftni skrilavec.

Posodobljeni podatki o vprašanjih v zvezi s preходом v EU
Zaveze za postopno opustitev premoga v skladu z nacionalnimi energetske in podnebne načrti (NEPN)

Na splošno v NEPN niso jasno prednostno razvrščene niti potrebe po financiranju v zvezi s pravičnim preходом niti potrebe po naložbah za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo ter podporo prilagoditev trga dela. Za spodbujanje pravičnega in poštenega prehoda je potreben opis, kako se bodo različni viri financiranja dopolnjevali.

V številnih NEPN se obravnava energijska revščina, ki je prav tako povezana s pravičnim preходом. To je velik izziv, saj si leta 2018 skoraj 40 milijonov Evropejcev ni moglo privoščiti zadostnega ogrevanja doma. Večina držav članic je predstavila podroben pregled energetske revščine. Številne so poročale tudi o podrobnih kazalnikih za analizo njenega vpliva na njihova ozemlja. Več držav članic uporablja primarne kazalnike, ki jih je razvila evropska opazovalnica za energijsko revščino. NEPN pogosto obravnavajo tudi cenovno dostopnost, zlasti v okviru energetskega in podnebne preхода. To velja na primer za Avstrijo, Belgijo, Francijo, Nizozemsko ali Dansko.

Na podlagi informacij iz njihovih NEPN se večina držav članic šele pripravlja na bolj sistematičen pristop k reševanju energetske revščine, kljub jasni usmeritvi, opredeljeni v svežnju o čisti energiji.

Da bi Komisija državam članicam pomagala sprejeti odločnejše in ciljno usmerjene ukrepe proti energetske revščini, bo letos jeseni sprejela smernice za opredelitev energetske revščine in

njene kazalnike. To bo olajšalo izmenjavo dobrih praks in nadaljevalo delo evropske opazovalnice za energijsko revščino.

NEPN in pravični/pošteni prehod: izzivi in priložnosti za okrevanje ter cilji evropskega zelenega dogovora

Na podlagi zgoraj povzete ocene na ravni EU in v okviru mehanizma za pravični prehod se zdi, da si morajo države članice še naprej prizadevati za razvoj posebnih ukrepov za čist in pravični energijski prehod v najbolj prizadetih regijah, vključno z mobilizacijo zasebnih naložb in sinergijami z drugimi viri financiranja in mehanizmi za regionalno sodelovanje. V zvezi s tem bosta drugi steber (shema InvestEU) in tretji steber (instrument EIB za javna posojila) mehanizma za pravični prehod ponudila nove načine financiranja prehoda, zlasti z vzvodi za javne in zasebne naložbe. Države članice naj dokončajo svoje območne načrte in načrte za pravični prehod, tako da bodo lahko upravičene do črpanja iz različnih stebrov mehanizma za pravični prehod.

Premogovniške regije v prehodu je pobuda EU za pomoč pri obravnavanju izzivov in priložnosti na navedenih območjih⁴⁹. Komisija podpira sodelovanje regionalne in lokalne ravni v pobudah, povezanih s pravičnim prehodom, ki so gonilna sila za premogovniške regije v prehodu. Komisija regijam pomaga pri ustanavljanju medregionalnih konzorcijev, prepoznavanju projektov, povezanih s prehodom, in povezovanju projektov z možnostmi financiranja, med drugim v okviru programov financiranja EU^{50 51}.

Vsi deležniki morajo še naprej sodelovati in regijam zagotavljati prilagojeno podporo, vključno z izvajanjem mehanizma za pravični prehod in Sklada za pravični prehod. Komisija bo še naprej sodelovala z državami članicami in prizadetimi ozemlji, da bi zagotovila pravični prehod, pri čemer nobena prizadeta regija in njeni prebivalci ne bodo prezrti. Platforma za pravični prehod (dodaj sklic do spletišča), ki je začela delovati junija 2020, bo podpirala organe in deležnike, ki se ukvarjajo s pravičnim prehodom, z zagotavljanjem prilagojene tehnične pomoči, ne nazadnje za razvoj in nato izvajanje načrtov za prehod za premogovniške in ogljično intenzivne regije.

Komisija bo še naprej spodbujala dialog in sodelovanje z lokalnimi organi in med njimi prek **Konvencije županov** (s katero je zajetih že 320 milijonov državljanov EU v več kot 10 000 občinah), **pobude za čisto energijo za otoke EU** (56 otokov v 25 državah članicah)⁵² ter

⁴⁹ Vse premogovniške in šotne regije ter regije naftnega skrilavca (DE, PL, CZ, BG, RO, ES, EL, IE, HU, SK) prejemajo sredstva EU (kohezijska politika, LIFE, Obzorja 2020). Podpora je na voljo tudi v obliki tehnične pomoči (program za podporo strukturnim reformam, podpora EIB in Komisije prek pobude Jaspers, programa START Generalnega direktorata za energijo in pogodbe s Svetovno banko).

⁵⁰ Pobuda je odprt forum za dialog deležnikov z nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi, širšo družbo, industrijo, sindikati, nevladnimi organizacijami, akademiki, strokovnjaki za energijski prehod in Evropsko komisijo.

⁵¹ Npr. na podlagi skupnega dela Komisije in poljskih partnerjev v poljski državni premogovniški skupini, ustanovljeni v okviru pobude, je bilo v Šleziji 100 milijonov EUR iz ESRR in kohezijskih skladov reprogramiranih za podporo lokalnih projektov za pravični prehod. To poudarja potrebo po predvidevanju posledic prehoda ter usklajenem prilagajanju politik in ciljev. Večini držav članic, ki trenutno načrtujejo postopno opustitev premoga ali drugih trdnih fosilnih goriv (šote, naftnega skrilavca), bi koristile konkretnije informacije o tem, kako izvajati prehod do leta 2030 in pozneje.

⁵² 26 otokov prejema podporo za razvoj agende za prehod na čisto energijo (šest „pilotnih“ in 20 „pionirskih“), še 13 otokov je leta 2019 podpisalo zavezo za popolno razogljičenje; dodatnih 16 otokov prejema podporo glede posebnih tehničnih vidikov projektov v pripravi.

vzpostavitev novega podnebne pakta. Javno-zasebna partnerstva⁵³ za socialna stanovanja lahko dopolnjujejo ukrepe javnega sektorja za boj proti energijski revščini na lokalni ravni.

2.3 Energetska varnost, notranji trg energije, raziskave in inovacije ter konkurenčnost

2.3.1 Energetska varnost

Kriza zaradi COVID-19 je pokazala pomembnost odpornega energetskega sistema z ustreznimi načrti neprekinjenega poslovanja. Odpornost ključnih energetskih infrastruktur se je znašla na preizkušnji, pokazala pa sta se tudi njihova ranljivost za pomanjkanje zaloge strateških komponent in tehnologij ter pomen ohranjanja strateških dobavnih verig. Kriza je poudarila tudi medsebojne povezave med različnimi sektorji in potrebo po zaščiti pred kibernetскими napadi, saj je energetski sistem vse bolj digitaliziran in decentraliziran⁵⁴. V več NEPN se energijska učinkovitost in domači obnovljivi viri energije priznavajo tudi kot ključni dejavniki, ki prispevajo k njihovi energetski varnosti (Malta, Luksemburg, Francija, Litva in Portugalska). Čeprav večina držav članic v nacionalni prilagoditveni strategiji ali celo v poglavju o razogljčenju svoj energetski sektor označuje kot ranljiv za podnebne spremembe, je v poglavju o energetski varnosti samo pet držav članic predlagalo ustrezne ukrepe.

Kar zadeva zunanjo energetsko varnost, EU ostaja odvisna od uvoza za polovico porabe primarne energije, vendar je diverzificirala poti oskrbe, zlasti za zemeljski plin. V tem smislu je regionalno sodelovanje ključnega pomena. Sedem držav članic (Bolgarija, Italija, Estonija, Nemčija, Poljska, Hrvaška in Irska) v NEPN razmišlja o dodatnih zmogljivostih za UNP ali jih načrtuje za zagotovitev zanesljive oskrbe ali povečanje konkurenčnosti na trgih plina.

Države članice, ki imajo v mešanici virov energije jedrsko energijo, so v NEPN predstavile svoje jedrske načrte. Komisija bo še naprej zagotavljala uporabo najvišjih varnostnih standardov za jedrske tehnologije s podpiranjem regulativnih procesov in sodelovanja med zadevnimi državami članicami. Zadevne države članice bi morale ohraniti ustrezne zmogljivosti v vseh delih jedrske oskrbovalne verige in poskrbeti za zanesljivo oskrbo z gorivom za zagotavljanje varnejših objektov za ljudi in okolje ter se osredotočiti na krepitev znanj, spretnosti in strateških zmogljivosti industrije za razgradnjo in predelavo jedrskih odpadkov.

NEPN in energetska varnost: izzivi in priložnosti za okrevanje ter cilji evropskega zelenega dogovora

Pandemija je v zvezi z energetsko varnostjo poudarila potrebo po večji osredotočenosti na odpornost dobavnih verig čiste tehnologije. **V središču pozornosti načrtov za krepitev in odpornost bi moral biti razvoj strateških dobavnih verig industrijskih zmogljivosti v**

⁵³ Kot je projekt Papillon (v katerega so vključeni mesto, NVO in industrija) v Belgiji.

⁵⁴ Delovni dokument služb Komisije o energetski varnosti: dobre prakse za obvladovanje nevarnosti pandemije vsebuje seznam kratkoročnih in dolgoročnih tveganj in izzivov ter 20 dobrih praks za obvladovanje s pandemijo povezanih tveganj v energetskem sektorju. https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-security/energy-supply-and-pandemic_en

čistih tehnologijah^{55 56}. Države članice morajo opredeliti politike in ukrepe iz NEPN za izboljšanje pripravljenosti in povečanje odpornosti v zvezi s tem. To zahteva tudi čezmejno sodelovanje in ukrepanje EU, tudi zunaj meja EU, ki ga podpira odločna energetska diplomacija.

Države članice morajo zagotoviti, da so se njihovi energetske sistemi pri uvozu energije zmožni spoprijeti z izzivi, ki jih prinašajo tako ekstremni dogodki (nevihte, suša, poplave, vročinski valovi) kot postopni naravni pritiski (npr. pomanjkanje vode, dvig morske gladine, taljenje permafrosta) ne samo v EU, temveč tudi zunaj njenih meja. EU zagotavlja sredstva (razpis Obzorje 2020 in prihodnje financiranje Obzorje Evropa) za zmanjšanje odvisnosti od blagovnih modulov z razvojem sončne fotonapetostne proizvodnje naslednje generacije z inovativnimi tehnologijami za module, ki združujejo celotno vrednostno verigo.

Komisija je v okviru nove strategije za varnostno unijo⁵⁷, v kateri se obravnavata kritična infrastruktura in kibernetika varnost, predlagala ukrepe za začetek reševanja posebnih tveganj za kritično energetske infrastrukturo v povezanem energetske sistemu in infrastrukturi. Na področju električne energije bo za večjo odpornost in kibernetika varnost čezmejnih pretokov električne energije razvit omrežni kodeks za kibernetika varnost. To vključuje pravila o skupnih minimalnih zahtevah, načrtovanju, spremljanju, poročanju in kriznem upravljanju.

2.3.2 Notranji trg energije

V celoti integriran in dobro delujoč notranji trg energije zagotavlja cenovne signale za usmerjanje naložb v zeleno energijo in tehnologije, zagotavlja oskrbo z energijo in prek pametnih tehnologij omogoča najcenejšo pot do podnebne nevtralnosti. Ocena NEPN opozarja na več pomanjkljivosti na trgu energije (prilagodljivost prek pametnih omrežij, shranjevanje in omejene izravnave porabe). Te negativno vplivajo na stroške za potrošnike in industrijo, ovirajo uspešno okrevanje in prehod na podnebno nevtralnost.

V tem okviru so NEPN orodje, ki pomaga zagotavljati, da so doseženi cilji zakonodaje o notranjem trgu električne energije in plina ter da je vzpostavljen ustrezen politični in finančni okvir za obvladovanje izzivov, povezanih s podnebno nevtralnostjo, z najnižjimi stroški ob hkratnem zagotavljanju energetske varnosti. NEPN zagotavljajo tudi priložnost za krepitev vloge potrošnikov kot dejavnih udeležencev in prejemnikov koristi zelenega prehoda.

Čeprav večina držav članic priznava pomen nove zasnove trga z električno energijo, se zgolj nekatere celostno lotevajo potrebnih sprememb pri v prihodnost usmerjenih ciljih. V integriranem energetske sistemu, ki odraža stroške, bi morali učinkoviti trgi zagotoviti pregledne cenovne signale za potrošnike tako za njihov prispevek k prehodu kot za uživanje njegovih koristi. Številni načrti ne zajemajo ključnih informacij o konkurenci in likvidnosti trga.

---

⁵⁵ Vključno s fotovoltaiko, baterijami, obnovljivim vodikom, vetrno energijo in energijo oceanov, omrežji in elektronskimi komponentami.

⁵⁶ Ki dopolnjuje akcijski načrt EU za kritične surovine in prihajajoče evropsko zavezištvo za surovine, tudi energijo.

⁵⁷ Strategija EU za varnostno unijo (COM(2020) 605 final).

Precej NEPN navaja uvedbo pametnih števec s posebnim in merljivim ciljem, ki potrošnikom omogočajo dejavno sodelovanje na trgu. Vendar pa so le v redkih določeni konkretni cilji in jasni roki, zaradi česar je težko spremljati napredek pri doseganju ciljev.

Subvencije za fosilna goriva ostajajo glavna ovira za stroškovno učinkovit energijski in podnebni prehod ter delujoč notranji trg. Končni načrti kažejo rahlo izboljšanje pri poročanju o zneskih subvencij za energijo in fosilna goriva ter ukrepih za njihovo postopno opustitev. Za oceno, v kolikšni meri subvencije za fosilna goriva ovirajo podnebne cilje, bi bilo pomembno splošno zagotavljanje potrebnih podrobnosti⁵⁸. Zgolj tri države (Italija, Danska in Portugalska) so izvedle celovit pregled stanja subvencij za fosilna goriva, le nekaj držav članic pa jih namerava postopno opustiti ali je oblikovalo posebne politike.

Elektroenergetske medsebojne povezave skupaj z lokalnimi omrežji so ključno sredstvo za razogljičenje, povezovanje trgov, zanesljivost oskrbe in konkurenco. Večina držav je v končne načrte vključila cilje medsebojne povezanosti ali napovedi ravni medsebojne povezanosti do leta 2030. V zvezi z električno energijo je večina držav članic že dosegla in celo močno preseгла cilj EU glede 15-odstotne medsebojne povezanosti, določen za leto 2030. Pri doseganju tega cilja je ključnega pomena vloga projektov skupnega interesa⁵⁹. Komisija bo še naprej pomagala preostalim državam članicam pri povečevanju zmogljivosti medsebojnega povezovanja in zagotavljala, da se obstoječa zmogljivost medsebojne povezanosti v celoti izkoristi za čim večje povečanje koristi notranjega trga energije v skladu s pravom EU⁶⁰.

Države članice so v NEPN navedle potrebe po naložbah v zvezi z notranjim trgov energije. Nemčija je v zvezi z medsebojnimi povezavami navedla, da bo do leta 2030 potrebovala 55 milijard EUR za nadgradnjo prenosnega sistema električne energije in izgradnjo nove infrastrukture za prenos električne energije na kopnem. Do leta 2030 bo potrebovala nadaljnjih 21 milijard EUR za infrastrukturo za prenos električne energije na morju, da bi se omogočila namestitvev 17–20-GW morske vetrne elektrarne. Tudi Španija je načrtovala okrepitev in razširitev prenosnih in distribucijskih vodov, med drugim med otoki, in medsebojnih povezav s sosednjimi državami, zlasti Francijo. Glede naložb v zvezi s povezovanjem energetskih sistemov in prilagodljivostjo je Estonija navedla 500 MW iz črpalnih hidroelektrarn do leta 2028, Grčija pa namerava uvesti „pametne“ politike za otoke, pri katerih je nemogoče izvesti stroškovno učinkovito medsebojno povezavo, na primer z vzpostavitvijo inovativne hibridne proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov s sistemi za shranjevanje.

⁵⁸ Čeprav so se države članice v NEPN začele ukvarjati s priporočilom za opis in navedbo subvencij za energijo, kakovost informacij niha od splošnih opisov do izčrpnih in količinsko opredeljenih seznamov subvencij. Informacije o subvencijah za fosilna goriva je vključilo 19 držav članic. 12 držav članic je navedlo, da pripravljajo načrte za postopno opuščanje subvencij za fosilna goriva oziroma jih nameravajo pripraviti. Samo šest držav članic je vključilo časovni načrt za postopno opustitev nekaterih obstoječih subvencij za fosilna goriva.

⁵⁹ Odkar je leta 2013 začela veljati uredba o smernicah za vseevropsko energetsko strukturo (TEN-E), je bilo izvedenih skoraj 40 projektov skupnega interesa na področju plina in električne energije, do leta 2022 pa se pričakuje še približno 79 projektov skupnega interesa. V ta namen je bilo iz Instrumenta za povezovanje Evrope vložene 3,8 milijarde EUR.

⁶⁰ Člen 16(8) Uredbe (EU) 2019/943 o notranjem trgu električne energije.

NEPN in notranji trg energije: izzivi in priložnosti za okrevanje ter cilji evropskega zelenega dogovora

Osredotočenost na zagotavljanje, da trgi ohranijo likvidnost in konkurenčnost, je ključnega pomena za doseganje energetske in podnebne ciljeve ter usmerjanje naložb v obnovo, da se prepreči izkrivljanje tržnih signalov. Potreben je bolj strukturiran in skladen pristop za prepoznavanje in spodbujanje virov prilagodljivosti, odpravljanje morebitnih ovir za udeležbo novih akterjev na trgu ter omogočanje odprtih in konkurenčnih trgov za prehod. To bi morale države članice v celoti upoštevati pri izvajanju NEPN.

Čeprav se države članice različno lotevajo povezovanja sektorjev, lahko nedavno sprejeto **strategijo EU za povezovanje energetskega sistema** vzamejo kot referenčno točko za prožnejše energetske sisteme, ki določa naslednje korake pri prilagajanju trgov energije potrebam po podnebni nevtralnosti.

Komisija bo večjo prožnost na strani povpraševanja spodbujala tudi z omrežnim kodeksom⁶¹, revizijo smernic o državni pomoči in obveščanjem potrošnikov.

Države članice morajo izpolniti obveznost poročanja o **subvencijah za energijo, zlasti subvencijah za fosilna goriva, ter ukrepih za njihovo postopno opustitev**. Glede na mednarodne zaveze za postopno opustitev subvencij za fosilna goriva v skupini G20 in OZN ter lastne politične zaveze EU bo Komisija to zadevo obravnavala v poročilu o stanju energetske unije za leto 2020 in za države članice izdala nadaljnje smernice ter tako spodbudila odmik od subvencij za fosilna goriva. To bo državam članicam pomagalo pri odpravljanju neskladnosti med cilji do leta 2030 ter zelenim okrevanjem in odpornostjo na eni strani ter uporabo omejenih finančnih virov za spodbujanje porabe fosilnih goriv in preprečevanje potrebnih tehnoloških premikov na drugi. Komisija bo posebno pozornost namenila izboljšanju poročanja o subvencijah za fosilna goriva in napredku pri njihovem postopnem izvajanju, zlasti v okviru celovitih nacionalnih poročil o energetske in podnebne napredku. Komisija bo v okviru zakonodajnih pregledov direktive o obdavčitvi energije in smernic o državni pomoči preučila potrebo po nadaljnjih ukrepih za zagotovitev skladnosti med politikami EU ter obravnavo ciljev evropskega zelenega dogovora za prenehanje subvencioniranja fosilnih goriv.

V zvezi z **infrastrukturo** so v večini načrtov kot ključni ukrepi opredeljeni dokončanje projektov skupnega interesa, krepitev notranjih omrežij in uvajanje inovativnih tehnologij, kot so pametna omrežja in električna omrežja nove generacije⁶², vključno z revizijo omrežnih kodeksov za energijo iz obnovljivih virov. Evropska omrežja je treba prilagoditi spreminjajočemu se energetskega sistemu, za katerega je značilen bolj decentraliziran, digitalni in dvosmerni pretok energije med sektorji v realnem času. V ta namen bo Komisija pregledala uredbe o smernicah za vseevropsko energetske strukturo (TEN-E) in smernicah za

⁶¹ Da bi se izkoristil potencial električnih vozil, toplotnih črpalk in druge porabe električne energije za prispevek k prožnosti energetskega sistema (od konca leta 2021).

⁶² Električna omrežja nove generacije učinkovito uporabljajo novo komunikacijsko tehnologijo (npr. digitalne platforme) za inovativno izkoriščanje energetske infrastrukture (npr. prilagodljiva omrežja) s strani njenih uporabnikov (proizvajalcev, potrošnikov in proizvajalcev - odjemalcev).

razvoj vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T) ter direktivo o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva, obseg in upravljanje desetletnih načrtov za razvoj omrežja ter pospešila naložbe v pametno, visokoučinkovito električno energijo iz obnovljivih virov, daljinsko ogrevanje in hlajenje ter infrastrukture CO₂.

2.3.3 Raziskave, inovacije in konkurenčnost

Končni NEPN ne posvečajo dovolj pozornosti potrebam po raziskavah in inovacijah za doseganje podnebnih in energetskega ciljev. Na splošno se zmanjšujejo nacionalni proračuni, namenjeni raziskavam in inovacijam na področju tehnologij čiste energije, prav tako pa je veliko premalo nacionalnih ciljev in ciljev financiranja, ki kažejo konkretne in ustrezne poti do let 2030 in 2050. Poleg tega večina načrtov opisuje zgolj financiranje obstoječih neenergetskih posebnih programov, ki se izvajajo manj kot pet let.

Sodelovanje med državami članicami in Komisijo prek strateškega načrta za energetska tehnologija (**načrt SET**) je velika večina NEPN v celoti podprla kot osnovo za načrtovanje in usklajevanje razvoja in inovacij na področju energije. Nekatere države članice so določile posebna področja interesa, večina pa jih ni navedla, kako se nacionalna sredstva in/ali dejavnosti dodeljujejo v okviru delovnih svežnje (izvedbenih načrtov), del katerih so, in kako so povezani načrt SET ter njihovi nacionalni energetski in podnebni cilji.

Baterije bodo imele enako pomembno vlogo za razogljičenje prometnega in energetskega sektorja v EU, da bodo sistemski stroški ostali nizki (z zagotavljanjem uravnoteženja in prožnosti brez emisij ter zmanjšanjem potreb po širitvi omrežja). V zvezi s tem so v NEPN zajete baterije, in sicer zaradi svoje neizogibne vloge v stacionarnih in mobilnih uporabah. NEPN delno pokrivajo s tem povezane potrebe po nadaljnjih raziskavah in inovacijah ter razvoju zmogljivosti industrijske proizvodnje. Evropsko zavezništvo za baterije⁶³, ki ga je Komisija ustanovila pred tremi leti, je pomagalo med deležniki iz industrije zagotoviti potreben zagon za naložbe v proizvodnjo baterij v EU. Države članice, industrija in drugi ključni deležniki so se hitro množično odzvali, tudi s pomembnimi projekti skupnega evropskega interesa (IPCEI). Zdaj je v zavezništvu, ki je vzdolž vrednostne verige EU privabilo naložbe v skupni vrednosti 100 milijard EUR, več kot 500 akterjev. V razvojni fazi je več kot 20 tovarn baterij (v različnih fazah zrelosti) s številnimi projekti v celotni vrednostni verigi, vključno s pridobivanjem in prečiščevanjem surovin, materialov za baterije in recikliranjem. Enajst tovarn v EU, ki se gradijo kot prvi rezultat tega, bi moralo začeti proizvodnjo do 2022–2023 in do leta 2030 dobaviti 270 GWh baterij na leto. Industrija ocenjuje, da bo na podlagi tega od leta 2025 ustvarjena dodatna vrednost v višini 250 milijard EUR in štiri do pet milijonov delovnih mest, medtem ko bi lahko celostna elektrifikacija prometa, vključno s cestnim in železniškim prometom v EU, do leta 2030 prinesla dodatnih 600 000 delovnih mest.

---

⁶³ Za razvoj močne, inovativne, trajnostne in konkurenčne vrednostne verige baterij v EU, ki bi podpirala elektrifikacijo prometa kot odgovor na veliko povpraševanje po električnih vozilih, zagotovila dostop do strateških surovin za baterije in povečala odpornost in samostojnost, zajela znanje in spretnosti iger povečala proizvodne zmogljivosti.

Komisija bo pred koncem leta 2020 sprejela nov regulativni okvir za baterije, ki bo primeren za prihodnost in katerega cilj bo zagotoviti, da vse baterije, dane na trg EU (ne glede na njihovo poreklo), izpolnjujejo najvišje standarde glede zmogljivosti, trajnosti, varnosti, odgovornega pridobivanja surovin in minimalnega vpliva na okolje, vključno z nizkoogljičnim odtisom med njihovo življenjsko dobo. To novo uredbo bi morali dopolnjevati visokokakovostni in pravočasni standardi, ki jih mora razviti organ CEN/CENELEC.

Nekatere države članice posvečajo posebno pozornost dolgoročnim tehnologijam, kot so zajemanje, uporaba in shranjevanje CO₂, ki bi lahko prispevale k razogljičenju nekaterih težavnih sektorjev do leta 2030 in vodika, medtem ko se postopnim inovacijam v bolj kratkoročne uporabne tehnologije, kot so energijska učinkovitost, vetrna in sončna energija, namenja manj pozornosti.

NEPN upoštevajo različne pristope h konkurenčnosti. Nekateri načrti upoštevajo ozko opredelitev ter gledajo samo patente in raziskovalce ali celo samo cene električne energije. Drugi načrti zajemajo vidike razvoja tehnologije in so tako zavzeli širši pristop h konkurenčnosti nacionalnih dobaviteljev čistih tehnologij, vključno z vrednostnimi verigami za razvoj takih rešitev. Vendar pa v večini načrtov ni kvantitativnih kazalnikov, zato napredka ni mogoče izmeriti.

NEPN, raziskave in inovacije ter konkurenčnost: izzivi in priložnosti za okrevanje ter cilji evropskega zelenega dogovora

Za obnovo evropskega gospodarstva, pospešitev inovacij ter uveljavljanja novih tehnologij in inovacij na področju podnebne nevtralnosti na trgu je potreben nov strateški pristop k raziskavam in inovacijam ter konkurenčnosti na področju čiste energije. Politike EU in nacionalne politike na področju raziskav in inovacij ter financiranje in nacionalne industrijske strategije je treba bolje uskladiti z energetske in podnebnimi cilji ter jih začeti izvajati na podlagi NEPN.

Državam članicam so na voljo številni instrumenti financiranja, ki naj bi jim pomagali doseči več na tem področju, na primer program Obzorje Evropa, sklada za inovacije in modernizacijo ter sklad InvestEU. Septembra 2020 bo tudi razpis v okviru zelenega dogovora podprl okrevanje gospodarstva z zagotovitvijo sredstev za raziskave in inovacije v višini 1 milijarde EUR (od tega bo 250–300 milijonov EUR namenjenih za glavne prednostne naloge na področju energije). Sklad za inovacije je prvi razpis objavil julija 2020 ter z njim zagotovil 1 milijardo EUR za obsežne projekte za čiste in inovativne tehnologije. Pripravlja se nov razpis za male projekte (z naložbami v osnovna sredstva v višini manj kot 7,5 milijona EUR), ki bo objavljen do konca leta 2020.

Komisija bo leta 2021 revidirala načrt SET. To bo podprlo zeleno okrevanje EU in obravnavalo potrebe držav članic na področju raziskav in inovacij, pri čemer morajo države članice tudi razviti jasne in ambiciozne nacionalne cilje in cilje financiranja na področju raziskav in inovacij. EU bo sodelovala tudi z zasebnim sektorjem, da bi povišala njegovo raven izdatkov za raziskave in inovacije ter s tem povezano uporabo tehnologij čiste energije.

Večina NEPN priznava⁶⁴ vlogo, ki jo ima vodik pri energijskem prehodu. Polovica načrtov omenja konkretne cilje, povezane z vodikom, za domačo proizvodnjo obnovljivega ali nizkoogljivega vodika, končno uporabo v industriji in prometnem sektorju, ki ga je težko elektrificirati (na primer načrt Luksemburga, katerega cilj je narediti jeklo bolj trajnostno z uporabo obnovljivega vodika).

Komisija, države članice in industrija bodo sodelovale v zavezništvu za čisti vodik pri izvajanju nedavno objavljene strategije EU za vodik.

Cilj je razviti program naložb in nabor izvedljivih projektov ter nadalje razviti dobavne verige čistega vodika in podrejene tehnologije nižje v dobavni verigi. Za uspešno izvajanje strategije za vodik bodo potrebni energetska diplomacija in usklajeno ukrepanje onkraj meja EU, zlasti z državami v sosedstvu.

Izvajajo se številni projekti. Danska in Nemčija na Bornholmu gradita 3–5 GW vetrno elektrarno na morju, vključno z elektroliznim obratom za oskrbo tovornjakov, avtobusov, ladij in zrakoplovov z gorivom. Španija od predložitve NEPN načrtuje izgradnjo 100-MW fotonapetostne elektrarne, sistema litij-ionskih baterij z zmogljivostjo shranjevanja 20 MWh in sistema za proizvodnjo vodika z elektrolizo v Puertollanu.

Komisija bo jeseni 2020 skupaj s poročilom o stanju energetske unije predstavila prvo poročilo o napredku na področju konkurenčnosti. V njem bo analizirala, kako konkurenčne so čiste tehnologije in rešitve, ter predlagala skupni pristop k ocenjevanju konkurenčnosti in količinski opredelitvi prizadevanj. V osnovnem poročilu Prehod na čisto energijo – poročilo o tehnologijah in inovacijah bo na podlagi dokazov predstavljena podrobnejša z dokazi podprta analiza trenutnega in prihodnjega **stanja** čistih tehnologij in rešitev, ki naj bi pomagala ustvariti močnejšo povezavo med dejavnostmi raziskav in razvoja, čistimi tehnologijami ter energetskimi in podnebnimi cilji (na nacionalni ravni in ravni EU).

2.4 Regionalno sodelovanje in okoljski vidiki v NEPN

2.4.1 Tesnejše sodelovanje med državami članicami in dialog na več ravneh

Načrti kažejo, da so sicer države članice dobro razumele in opisale potrebo po **regionalnem sodelovanju**, pri čemer so nekatere pri oblikovanju načrtov izkoristile obstoječe regionalne forume, vendar potencial regionalnega sodelovanja še ni v celoti razvit. Le malo držav članic opisuje konkretne ukrepe, kako optimizirati dostop do regionalnih objektov in njihovo uporabo ali kako v sodelovanju z drugimi državami članicami načrtovati boljše uporabo energije iz obnovljivih virov ter energijsko učinkovite ukrepe.

Države članice bi morale na podlagi svojih NEPN regionalno sodelovanje bolje prenesti v prakso. To bi moralo vključevati uporabo obstoječih forumov za reševanje skupnih težav, ki vplivajo na prednostne naloge energijskega prehoda, zlasti energijske učinkovitosti, prometa, pametnih omrežij in obnovljivih virov energije (kot so načrtovanje, pomanjkanje večšin za

⁶⁴ Na primer NEPN Francije, Nemčije, Avstrije in Nizozemske vsebujejo konkretne načrte, druge države, kot je Portugalska, pa razvijajo hitre in konkretne strategije.

uporabo energije iz obnovljivih virov, energijska učinkovitost in zgradbe), in tako pospešiti energijski prehod na regionalni ravni. Primere je mogoče najti v štirih obstoječih skupinah: petstranskem energetske forumu in povezanosti Srednje in Jugovzhodne Evrope s plinovodi (CESEC), pobudi severnomorskih držav ter baltskih državah (na primer Estonija in Latvija načrtujeta skupno dražbo za vetrno elektrarno na morju). Regionalno načrtovanje dražb, kot je ta za vetrno elektrarno na morju, bi pomagalo vzpostaviti stalen nabor projektov ter poudarilo perspektivo in prispevek tega sektorja k okrevanju⁶⁵.

Države članice bi morale pospešiti vodilne projekte z regionalno razsežnostjo, kot so vetrne elektrarne na morju in mreže hitrih polnilnic vzdolž koridorjev TEN-T. Za to bi morale uporabiti sredstva za okrevanje, Instrument za povezovanje Evrope in sklade za regionalno pomoč ter mehanizem EU za financiranje energije iz obnovljivih virov, pri čemer bi morale kar najbolj izkoristiti regionalne forume. Države članice bi lahko sodelovale tudi pri pilotnem preizkušanju prebojnih tehnologij za energijsko učinkovitost ali tehnologij za proizvodnjo energije, da bi opredelile najučinkovitejše in stroškovno učinkovite tehnologije ter zagnale njihovo industrijsko proizvodnjo. Tudi združevanje projektov prenove arhitekturne dediščine bi lahko spodbudilo obsežno proizvodnjo posebnih tehnologij, kot so solarni strešniki ali fotonapetostno steklo, zaradi česar bi postale stroškovno učinkovita možnosti pri prenovi zgodovinskih stavb.

2.4.2 NEPN in okoljske politike

Onesnaženost zraka je dejavnik tveganja za nekatere bolezni, kot so bolezni dihal ter bolezni srca in ožilja⁶⁶. To so bolezni, pri katerih so ljudje zaradi COVID-19 izpostavljeni večjemu tveganju.

Uredba o upravljanju določa⁶⁷, da morajo države članice poročati o vplivih industrijske, kmetijske, prometne in energetske politike ter ukrepov v zvezi z onesnaževanjem zraka, v povezavi z okoljsko zakonodajo⁶⁸. Kljub nekaterim prizadevanjem države članice v končnih načrtih še vedno ne poročajo o predvidenih vplivih načrtovanih politik in ukrepov na emisije onesnaževal zraka. V primerjavi z osnutki načrtov je samo 13 držav članic navedlo dovolj podrobnosti in/ali izboljšalo analizo vplivov na zrak. Končni načrti vsebujejo nezadostne analize potencialnih kompromisov med cilji za zrak in podnebnimi/energetskimi cilji (ki so večinoma povezani z naraščajočimi količinami bioenergije). Vseeno je dobrodošlo, da so nekatere države članice analizirale vplive načrtovanih ukrepov na vsa onesnaževala zraka na podlagi direktive o zmanjšanju nacionalnih emisij za nekatera onesnaževala zraka⁶⁹, včasih pa so zagotovile celo koristno razčlenitev po sektorjih virov, ki pomaga pri učinkovitejšem opredeljevanju blažitvenih ukrepov.

⁶⁵ Slovenija na podlagi Instrumenta za povezovanje Evrope spodbuja regionalno sodelovanje z vzpostavljanjem pametnih omrežij in uvedbo pametnih tehnologij v širši regiji skupaj s Hrvaško.

⁶⁶ Svetovna zdravstvena organizacija po podatkih Evropske agencije za okolje ocenjuje, da vsako leto zaradi onesnaženosti zraka na svetu prezgodaj umre sedem milijonov ljudi, od tega več kot 400 000 v EU.

⁶⁷ Uredba o upravljanju energetske unije določa, da se ta obveznost uporablja „po potrebi“, kar velja za vse sektorje, v katerih onesnaževala zraka in emisije toplogrednih plinov izvirajo iz istega vira (promet, energija, kmetijstvo, industrija, hišno ogrevanje itd.).

⁶⁸ Direktiva (EU) 2016/2284 o zmanjšanju nacionalnih emisij za nekatera onesnaževala zraka.

⁶⁹ Direktiva (EU) 2016/2284.

Ocena potencialnih vplivov razširitve bioenergije, predvidene v več načrtih, na ponore ogljika, biotsko raznovrstnost, vodo in onesnaževanje zraka je nezadostna. Manjkajo podrobnosti o tem, kako priskrbiti zahtevano trajnostno biomaso, po surovinah in izvoru, napovedi za gozdno biomaso in podatek o usklajenosti z ukrepi za ohranjanje in povečanje ponora ogljika.

NEPN in okoljske politike: izzivi in priložnosti za okrevanje ter cilji evropskega zelenega dogovora

Vse države članice bi morale okrepiti povezavo med nacionalnimi programi nadzora nad onesnaževanjem zraka (NAPCP) in NEPN, tudi v smislu izvajanja na lokalni ravni⁷⁰. To bo izboljšalo postopek opredeljevanja sinergij in preprečevanja ali zmanjševanja kompromisov ob hkratnem spodbujanju sinergijskih ukrepov (npr. čistega prometa, povečanja deleža negorljivih obnovljivih virov energije).

V večini NEPN so potrebna nadaljnja prizadevanja za vključevanje in količinsko opredelitev zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, povezanih s politikami **krožnega gospodarstva**, ter za ocenitev sinergij in kompromisov posameznih politik z **biotsko raznovrstnostjo** (npr. vloga ekosistemskih storitev za blaženje in prilagajanje, pa tudi tveganja v smislu izgube biotske raznovrstnosti). Analizo tovrstnih interakcij bi bilo mogoče razširiti na druga okoljska področja, kot sta onesnaženje vode in tal, učinkovita raba virov ter povezava med vodo in energijo v skladu z načelom „ne škoduj“, za katerega se zavzema evropski zeleni dogovor. Pri ocenjevanju potenciala za razvoj bioenergije bi morale države članice oceniti tudi učinkovitost bioenergije v primerjavi z drugimi viri energije iz obnovljivih virov, vključno z vidika rabe zemljišč in ponorov ogljika, kakovosti zraka in drugih okoljskih vplivov. Kot je določeno v strategiji za biotsko raznovrstnost, bo **EU prednostno obravnavala rešitve, kot so energija oceanov, vetrne elektrarne na morju (ki omogočajo tudi obnovo staleža rib)**, sončni parki, ki zagotavljajo talno odejo, ki spodbuja biotsko raznovrstnost, in trajnostna bioenergija.

3. SKLEPNE UGOTOVITVE

Ta ocena kaže, da je bila prva izvedba novega integriranega okvira za načrtovanje iz uredbe o upravljanju zelo pozitivna. Vse države so predložile kakovostne končne načrte, čeprav včasih z nekaj zamude. Načrti so primerljivo strukturirani ter zajemajo integrirane nacionalne cilje in politike za vse razsežnosti energetske unije. Pri njihovi pripravi so bili upoštevani tudi rezultati obsežnega posvetovanja in sodelovanja na nacionalni in podnacionalni ravni, ki so vzpodbudila močan občutek soodgovornosti za cilje na področju energijskega in podnebne prehoda. To delo je plod velikega prizadevanja držav članic in postavlja temelje za krepitev cilja za doseg podnebne nevtralnosti v skladu z evropskim zelenim dogovorom,

---

⁷⁰ Kakovost zraka na občinski ravni spodbuja energijski prehod in razogljičenje, saj so koristi hitro vidne. EU financira več pobud od spodaj navzgor v zvezi s krožnim gospodarstvom in onesnaženostjo zraka.

predlaganimi evropskimi podnebnimi pravili in sporočilom o krepitvi evropskih podnebnih ambicij do leta 2030.

S skupno oceno na ravni EU so bili opredeljeni naslednja ključna spoznanja in težnje. Končni načrti so glede ključnih elementov, kot so zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ali cilji, povezani z obnovljivimi viri energije, bistveno ambicioznejši od osnutkov iz leta 2018. To je v skladu s priporočili Komisije o osnutkih načrtov iz junija 2019.

Prvič, ocena kaže, da države članice pospešujejo energijski in podnebni prehod, k čemur jih spodbuja cilj glede podnebne nevtralnosti na ravni EU. Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov presega sedanji cilj EU o 40-odstotnem zmanjšanju do leta 2030 v primerjavi z ravnmi iz leta 1990. Po obstoječih in načrtovanih ukrepih bi se emisije v skladu s trenutnim ciljem EU zmanjšale za 41 %, brez ponora LULUCF. Mešanica virov energije naj bi se spreminjala hitreje, kot so številni pričakovali še pred kratkim. Načrti kažejo, da skoraj vse države članice postopno opuščajo uporabo premoga ali so določile datum za končanje postopne opustitve. Uporaba premoga naj bi se do leta 2030 zmanjšala za 70 % v primerjavi z letom 2015, električna energija iz obnovljivih virov pa naj bi predstavljala 60 % proizvedene električne energije.

Drugič, ocena kaže, da bi lahko delež energije iz obnovljivih virov v okviru obstoječih in načrtovanih ukrepov do leta 2030 na ravni Unije dosegel 33,1–33,7 %, kar močno presega trenutni cilj vsaj 32-odstotnega deleža energije iz obnovljivih virov do leta 2030. Z nadaljnjimi naložbami in reformami na področju energije iz obnovljivih virov, opredeljenimi v NEPN, bi se lahko ta delež še povečal.

Tretjič, v zvezi z energijsko učinkovitostjo ostaja vrzel v ambicijah za leto 2030. Čeprav se je v primerjavi z osnutkom načrtov zmanjšala, še vedno znaša 2,8 odstotne točke za porabo primarne energije in 3,1 odstotne točke za porabo končne energije v primerjavi s ciljem za povečanje energijske učinkovitosti za vsaj 32,5 % do leta 2030. Čeprav se temu vprašanju posveča vse več pozornosti, kot je razvidno iz končnih načrtov, in so ukrepi načrtovani že na evropski ravni, si je še vedno treba zelo prizadevati za odpravo vrzeli. Komisija bo v zvezi s tem ukrepala, zlasti s pobudo „val prenove“, pregledom in morebitno revizijo direktive o energijski učinkovitosti ter smernicami za uporabo načela „energijska učinkovitost na prvem mestu“.

Poleg tega načrti ne vsebujejo vedno dovolj natančnih informacij o dejavnostih in ukrepih za pomembne elemente, kot so opredeljevanje potreb po naložbah, mobilizacija financiranja, raziskave, inovacije in konkurenčnost, regionalno sodelovanje, raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstva, pravični prehod in energijska revščina. Države članice morajo tudi okrepiti prizadevanja za postopno opustitev subvencij za fosilna goriva. Priporočila Komisije v zvezi s tem niso bila v celoti upoštevana.

Pomanjkljivosti in preostale vrzeli, ki izhajajo iz te ocene na ravni EU, bo treba odpraviti s skupnimi prizadevanji držav članic in na ravni EU. Države članice bodo morale NEPN izvajati ob upoštevanju novih možnosti financiranja v okviru večletnega finančnega okvira ter mehanizma za okrevanje in odpornost. Naložbe bi bilo treba osredotočiti predvsem na

prenovo stavb, trajnostno mobilnost, razogljičenje industrije in kmetijstva, energijo iz obnovljivih virov, vključno z obnovljivim vodikom, ter s tem povezane tehnologije in rešitve za povezovanje energetskega sistema. Večjo pozornost bi bilo treba nameniti tudi prilagajanju podnebnim spremembam in ponorom ogljika. Zrele projekte bi bilo treba čim prej izvesti. Mehanizem za okrevalje in odpornost bi bilo treba uporabljati skupaj z drugimi obstoječimi skladi, zlasti programom InvestEU za množično zasebno financiranje in povečanje javnega financiranja.

V okviru petega poročila o stanju energetske unije, ki bo sprejeto oktobra, bo Komisija objavila delovne dokumente služb Komisije za vsako državo članico, v njih pa bodo posamezne ocene vsakega končnega NEPN in načina, kako so bila v njih upoštevana priporočila Komisije iz leta 2019. Zagotovila bo tudi nekaj smernic za izvajanje načrtov in o ukrepih, ki bodo pomagale izkoristiti celotni potencial načrtov v okviru zelenega okrevanja.

Komisija bo državam članicam pomagala pri izvajanju načrtov z dvostranskim in regionalnim sodelovanjem, izmenjavo dobrih praks in različnimi razpoložljivimi orodji, kot so program za podporo strukturnim reformam in predlagani naslednik instrumenta za tehnično podporo, ki državam članicam zagotavlja tehnično podporo po meri za izboljšanje zmogljivosti oblikovanja, razvijanja in izvajanja reform, program InvestEU in instrumenti, predlagani v okviru instrumenta za okrevanje Next Generation EU. Poleg tega bo Komisija spodbujala tehnične izmenjave z državami članicami o izvajanju NEPN, tako da bo vzpostavila povezavo z nacionalnimi načrti za okrevanje in odpornost.

Ukrepanje na nacionalni ravni bo okrepljeno in dopolnjeno z nadaljnjimi političnimi ukrepi na ravni EU za odpravo preostale vrzeli in povečanje ravni ambicioznosti, kot je določeno v vzporednem sporočilu o krepitvi evropskih podnebnih ambicij do leta 2030. Celovito izvajanje svežnja za čisto energijo, vključno s hitrim sprejetjem vseh izrednih ukrepov, pomeni trdno podlago za to delo.

Nazadnje, ti prvi načrti kažejo, da je dobro zasnovan okvir upravljanja pomemben za uresničevanje skupnih prizadevanj na evropski ravni. Na podlagi obstoječega okvira, ki se osredotoča na NEPN, bodo vseeno potrebne prilagoditve glede na razvijajoče se potrebe in prednostne naloge politike v okviru zelenega dogovora ter načrtov za okrevanje in odpornost. Komisija bo v pregledu energetske in podnebne zakonodaje, predvidenem do sredine leta 2021 za upoštevanje povišanih ciljev za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za leto 2030, pregledala tudi uredbo o upravljanju in zagotovila, da bo še naprej ustrezala namenu.

Priprava NEPN ni enkratna naloga, temveč ponavljajoč se postopek. Letno poročanje o evidencah emisij toplogrednih plinov in njihovih napovedih, pa tudi nacionalna dveletna poročila o izvajanju bodo pomembna orodja za postopek spremljanja. Na podlagi teh elementov bodo države članice posodobile in revidirale NEPN (leta 2023 – osnutki, leta 2024 – končni načrti)⁷¹. To bo omogočilo nadgradnjo izkušenj, pridobljenih v prvih letih izvajanja,

---

⁷¹ Za te posodobitve bi morale države članice uporabiti evropsko statistiko, ko je na voljo in takoj ko je na voljo.

in prilagoditev načrtov spremenjenim podnebnim in energetske ciljem ter gospodarskim razmeram ob upoštevanju agende za zelene naložbe, razvite na nacionalni ravni v okviru načrtov za okrevanje in odpornost.